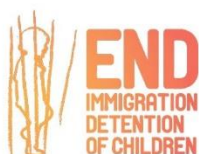

ОЦЕНКА НА ВЪЗРАСТТА: Политики, процедури и практики на държавите членки на Съвета на Европа за спазване на правата на децата в контекста на миграцията

Отдел по правата на
детето на Съвета на
Европа

Доклад, подготвен от Дая
Венке
Независим изследовател и
консултант – права на детето

Френско издание:
Détermination de l'age : Politiques, procédures et
pratiques des états membres du Conseil de l'Europe
respectueuses des droits de l'enfant dans le contexte
de la migration.

Авторите на документа носят отговорност за
изразените в него мнения, като тези мнения не
отразяват непременно официалната политика на
Съвета на Европа.

Всички молби за възпроизвеждане или превод на
целия документ или на част от него трябва да
бъдат адресирани до Дирекция "Комуникация"
[Directorate of Communication] (Страсбург, Седекс
F-67075 [F-67075 Strasbourg Cedex] или
publishing@coe.int). Цялата друга кореспонденция
относно този документ трябва да бъде адресирана
до Отдел „Демокрация“ на Дирекция „Права на
децата“ (F-67075 Strasbourg Cedex или
children@coe.int).

Този документ е изготвен с финансовата подкрепа,
предоставена от Швейцария на Кампанията на
Парламентарната асамблея за прекратяване на
имиграционното задържане на деца, подкрепяйки и
работата на Специалния комитет за правата на
детето (СКПД [CAHENF]) на Съвета на Европа.

Заглавна страница и оформление: Съвет на Европа

Снимка на корицата: Съвет на Европа

Тази публикация не е редактирана от
Редакционното звено на SPDP за коригиране на
печатни и граматически грешки.

© Съвет на Европа, септември 2017 г.

Оценка на възрастта: политики, процедури и практики на държавите членки на Съвета на Европа, които зачитат правата на децата в контекста на миграцията

Доклад изготвен от Дая Венке, независим изследовател и
консултант по права на детето

Този доклад допринася за работата на Специалния комитет за правата на детето (СКПД) чрез нейната Редакционна експертна група относно правата на детето и защитните мерки в контекста на миграцията (СКПД-Защитни мерки)

Съдържание

I. Резюме	5
II. Въведение	9
III. Стандарти и гаранции за процедурите за оценка на възрастта	11
A. Общи принципи и насоки за правата на човека при оценка на възрастта	11
Презумпция за непълнолетност	11
Грижи и защита преди и по време на оценката на възрастта	12
Процедурите за оценка на възрастта отдават първостепенно внимание на това какво е в най-голям интерес на детето	12
Право на недискриминация	16
Право на изслушване	16
Правото на развитие	17
Право на неприкосновеност на личния живот и защита на данните	18
B. Насочване за оценка на възрастта	19
Ясна институционална компетентност и безпристрастност при насочване за оценка на възрастта	19
Информирано съгласие преди насочване за оценка на възрастта	19
Мотивиране, документиране и прозрачност на решението за насочване	20
Предотвратяване на повтарящи се или многократни оценки на възрастта	21
Право на отказ от участие в процедура за оценка на възрастта	21
B. Методи за оценка на възрастта	22
Методите за оценка на възрастта не вредят на достойнството и физическата неприкосновеност на детето	22
Интервюта за оценка на възрастта, съобразени с деца	23
Събиране на документални доказателства за възрастта	25
Мултидисциплинарен и цялостен подход	25
Физически и медицински прегледи като крайна мярка	27
Безопасност, етика и предотвратяване на злоупотреби по време на физически прегледи	28
Методите са съобразени с пола, културата и уязвимостта	28
Прилагане на марж на допустима грешка в полза на лицето	29
Г. Процедурни гаранции при процедурите за оценка на възрастта	30
Решение за оценка на възрастта	30
Право на изслушване	31
Право на информация	31
Съдействие от процесуален представител и настойник	32
Квалифицирани професионалисти и безпристрастност	33
Навременност на процедурата за оценка на възрастта	34
Навременното проследяване на оценката на възрастта	35
Механизъм за обжалване	36
Право на обжалване на решения за оценка на възрастта и за тяхното преразглеждане и преработване	36
Право на консулска помощ	37
IV. Закони и политики, свързани с процедурите за оценка на възрастта	37
Стандартизираны процедури и протоколи, ръководещи оценките на възрастта	37
Оценка на въздействието и оценка на националните закони и политики, регулиращи процедурите за оценка на възрастта	38
Мониторинг и надзор	38
Взаимно признаване на резултатите от оценката на възрастта	39
Съдебна практика	39
V. Библиография	44

I. Резюме

1. Настоящият доклад предоставя общ преглед на принципите, стандартите и защитните мерки за правата на човека, свързани с процедурите за оценка на възрастта. Той прави преглед на настоящите политики, процедури и практики за оценка на възрастта по отношение на децата в контекста на миграцията в държавите членки на Съвета на Европа. Докладът, изготвен от независим експерт, се основава на проучване, проведено в 37 държави членки на Съвета на Европа през пролетта на 2017 г., както и на анализ на вторични източници.
2. Оценките на възрастта са формални процедури, чрез които властите се стремят да установят хронологичната възраст или възрастовата граница на дадено лице или да определят дали лицето е възрастен или дете.¹ Оценките на възрастта се смятат за необходими, тъй като законоустановените възрастови ограничения регулират привилегиите, правата и задълженията на отделните лица в различните фази на тяхното детство и младост.²

Основни съображения

3. Децата се ползват с правата, предоставени съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето, по време на процедурата за оценка на възрастта при прилагане на принципа на презумпцията за непълнолетност. В съответствие с чл. 1 от Конвенцията на ООН за правата на детето под дете се разбира лице под 18-годишна възраст.
4. Оценката на възрастта трябва да се извършва само ако е в най-добрия интерес на детето.
5. Процедурата за оценка на възрастта трябва да гарантира правото на детето на развитие.
6. Държавите трябва да спазват принципа за недискриминация при насочване за оценка на възрастта и по време на процедурите. Също така те имат задължението да гарантират наличието на ефективни механизми за мониторинг и жалби.
7. Детето има право да бъде изслушано, да изрази мнението си и мнението му да бъде взето под внимание по време на всички етапи от процедурата. Оценката на възрастта не трябва да се извършва без информираното съгласие на детето и неговия попечител. Държавите трябва да информират детето за причините за оценка на възрастта и да избягват повтарящи се или многократни оценки.
8. Ако дете откаже да участва в оценка на възрастта, компетентният орган за оценка на възрастта трябва да се стреми да разбере причините за отказа му. Отказът не трябва да води до автоматично неблагоприятно решение относно възрастта на детето или миграционния статут.
9. Децата, подложени на оценка на възрастта, имат право да бъдат информирани за своите права по време на процедурата, за целта, за стъпките и за продължителността на процедурата, както и да бъдат подпомагани от законния представител и/или настойника. Процедурите за оценка на възрастта трябва да зачитат правото на личен живот и защита на данните.
10. Методите за оценка на възрастта трябва да бъдат съобразени с децата и адаптирани към пола и културата му. Интервютата за оценка на възрастта трябва да не увреждат достойнството на детето. Физическите и медицинските прегледи следва да бъдат мерки от последна инстанция. За предпочитане са други всеобхватни

¹ Европейска служба за подкрепа в областта на убежището (ЕСПОУ), *Практика за оценка на възрастта в Европа*, 2014, стр. 57.

² Виж: Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 7-8.

методи като събиране и използване на документални доказателства и провеждане на интервю за оценка на възрастта с въпросното лице. Когато има пропуск в резултатите от оценката на възрастта, това трябва да се прилага в полза на лицето, чиято възраст се оценява.

11. Специалистите, които извършват оценката и вземат решения за оценката на възрастта, трябва да бъдат независими и безпристрастни. Те трябва да получат подходящо обучение.
12. Процедурите за оценка на възрастта трябва да се извършват своевременно. Ако при оценката на възрастта се стигне до заключението, че лицето е дете, то следва да се възползва от навременно развитие, което може да включва насочване към подходящи услуги за настаняване и закрила на детето.
13. Децата имат право на ефективни правни средства за защита. Те трябва да бъдат информирани по подходящ начин за начина на подаване на жалби и процедурата за обжалване.

Основни констатации

14. Прегледът на политиките, процедурите и практиките за оценка на възрастта в държавите членки на Съвета на Европа разкрива силно фрагментирана ситуация. Правата и процедурните гаранции, предоставени съгласно международните и европейските стандарти, понастоящем не са равномерно гарантирани в държавите членки.
15. В Европа оценките на възрастта се извършват предимно с деца и младежи, които пристигат като мигранти или търсещи убежище. Те обикновено се инициират, когато млад човек не носи документи за самоличност поради големия брой деца и младежи, пристигащи от трети държави, които никога не са били регистрирани при раждането; предизвикателствата са големи.³ Оценка на възрастта се извършва и когато се поставя под въпрос автентичността на документите за самоличност, когато лицето желае да оспори възрастта, регистрирана в транзитна държава, или когато въпросната възраст е поставена под въпрос от органите в държавата на пристигане.
16. Оценките на възрастта често се провеждат с непридружени и разделени деца, както и с млади хора, които пътуват сами. Те могат да се считат за уместни дори когато децата или младите хора пътуват придружени от родители и членове на семейството си или в контекста на събирането на семейството.
17. Оценките на възрастта се извършват с помощта на различни методи, включително интервю с детето, опити за събиране на документални доказателства, както и с медицински и физически прегледи като дентални прегледи, радиологични тестове, антропометрични оценки и оценки за сексуална зрялост. Други методи включват практическо наблюдение, като наблюдение на поведението на детето по време на интервюто, психологически и социологически прегледи. Различните методи се прилагат индивидуално или в комбинация, включително чрез мултидисциплинарни оценки.
18. Методите за оценка на възрастта са критикувани поради липсата на научна и емпирична основа и надеждност и поради свързания с тях висок риск от условни резултати. Известно е, че редица методи, използвани от държавите, са инвазивни и могат да причинят

³ Детски фонд на ООН, *Напредък за децата: постигане на Целите за развитие на хилядолетието с равнопоставеност*, № 9, 2010, с достъп на адрес: https://www.unicef.org/publications/files/Progress_for_Children-No.9_EN_081710.pdf от 5 март 2017 г., стр. 44-45. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 5.

физическо или психическо увреждане на лицето, което се оценява, и по този начин може да предизвика редица опасения от гледна точка на медицинската етика.⁴

19. Възрастовата оценка може да бъде в полза на интереси, различни от тези на лицето, чиято възраст е под въпрос. Държавите могат да имат собствен интерес да разглеждат младите хора като възрастни, защото защитните мерки, въведени за защита на децата, включват повече задължения за държавите. Освен това ограничаването на броя на лицата, насочени към приемни центрове и служби за деца, може да има като вторично следствие намаляването на административната и финансова тежест върху услугите за имиграция и убежище и върху системите за закрила на детето.
20. В няколко държави при по-малките деца се прилагат по-високи стандарти на грижи, настаняване и подкрепа, отколкото при юношите, а специалната подкрепа за децата престава да се оказва при навършване на 18-годишна възраст. В някои държави юношите получават разрешения за временно пребиваване, за да уредят статута си, но губят цялата подкрепа, когато навършат 18-годишна възраст и често са изправени пред експулсиране в този момент.
21. Държавите могат да се притесняват, че младите пълнолетни лица твърдят, че са деца, за да се възползват от специалните услуги и защитни мерки, предоставени на децата. Насочването на възрастни, които неправилно са оценени като деца, към детски заведения или приемни центрове за деца, биха могли да поставят децата в тези центрове в риск.⁵
22. Резултатите от оценката на възрастта имат последствия с широк обхват. Процедурите, които отказват на децата официалното признаване на тяхната малка възраст, вероятно ще окажат неблагоприятно въздействие върху безопасността, благополучието и развитието на детето. На практика остават значителни пропуски и предизвикателства по отношение на процедурите за оценка на възрастта и начина, по който те в момента се извършват в държавите членки.
23. Твърдението, че дадено лице е на възраст под 18 години, е важно, тъй като някои защитни мерки и права в процедурите за миграция и убежище се отнасят за деца, а някои се отнасят конкретно за непридружени и разделени деца. Те включват правото на настаняване и грижи за деца, подкрепата от настойник, правото да се търси международна закрила, основана на специфични за детето основания за убежище, както и правото на събиране със семейството. Децата също могат да бъдат защитени от експулсиране или депортиране, както и от административно или имиграционно задържане.⁶

⁴ Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012, стр. 6-7, 16-18.

⁵ Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 6.

⁶ *Право на настаняване и грижи за деца*: Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 2, чл. 3, чл. 20 и чл. 22, вж. също раздел относно [Грижа и защита преди и по време на оценката на възрастта](#). *Право на подкрепа от настойник*: Конвенция на ООН за правата на детето, чл.

14.2, чл. 18. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 21 и раздел Vb. Вижте също раздел за [Помощ от процесуален представител и настойник](#) *Защита срещу експулсиране или депортиране*: Децата имат право на определение в най-добър техен интерес, чиято цел е да установи и приложи трайно решение. Ако определянето на най-добрия интерес стигне до заключението, че трайното решение за детето може да се приложи най-добре в страната на произход, детето ще бъде върнато. В този случай връщането изисква необходимата подготовка и последваща подкрепа. Комитетът по правата на детето отбелязва, че връщането на непридружено дете трябва да бъде безопасно, подходящо за децата и съобразено с пола. Вж.: Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 3. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 87. Вж. също: Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора, чл. 16. *Защита от административно или имиграционно задържане*: Конвенцията на ООН за правата на детето предвижда, че никое дете няма да бъде лишено от неговата свобода незаконно или произволно. Арестуването, задържането или лишаването от свобода на дете трябва да бъде в съответствие със закона и да се използва само като мярка от последна инстанция и за най-краткия подходящ период от време (чл. 37, буква б). Комитетът по правата на детето отбелязва, че непридружените или разделените деца не следва по принцип да бъдат задържани. Задържането не може да бъде оправдано единствено въз основа на това, че едно дете е непридружено или разделено или на неговия миграционен статут или статут на пребиваващ, или липсата на такъв. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал.

61. Съвет на Европа, Комитет на министрите, Препоръка Rec(2003) 5 на Комитета на министрите към държави

24. Децата имат право на официална процедура за определяне на най-добрия интерес, с цел да бъде установено и приложено трайно решение за всяко дете.⁷
25. Установяването на хронологичната възраст може да гарантира, че детето има достъп до образование и задължително посещаване на училище. То може също така да защитава децата от детски труд, брак между деца, записване за военна служба, както и от всички форми на насилие и експлоатация, включително в контекста на трафика. Съществуват специфични защитни мерки за предпазване на децата жертви на престъпления, а младата възраст е свързана също със специални процедури и защитни мерки в системата на правосъдието, когато става въпрос за непълнолетни.
26. Слаби, неподходящи или погрешни оценки излагат децата на риск. Децата, които са неправилно оценени като възрастни, могат да се натъкнат на нарушения на техните човешки права, изложени са на риск да бъдат задържани в неподходящи места за задържане и следователно са изложени на по-голям риск от злоупотреби и насилие.⁸ Те могат освен това да изгубят основната подкрепа и помощ, с които се гарантират безопасността, здравето, благополучието и развитието им.⁹

Препоръки

27. В светлината на международните и европейските стандарти, свързани с процедурите за оценка на възрастта, държавите трябва да гарантират, че процедурите са съобразени с децата, основават се на правата и се извършват с дължимата грижа.¹⁰
28. Разработването на стандарти и защитни мерки за процедури за оценка на възрастта, които са основани на правата на човека, изисква мерки, с които да се гарантира, че процедурите за оценка на възрастта са институционално и структурно интегрирани в системите за социално подпомагане и закрила на детето, които осигуряват приемственост между човешките права на децата, на младежите и на младите пълнолетни.
29. Процедурите за оценка на възрастта трябва като цяло да се стремят да бъдат от полза за най-добрия интерес на детето и да допринасят за осигуряване на приемственост на грижите и подкрепа за развитието на младите хора и прехода към живот като възрастни и към самостоятелен живот. Това важи независимо от това дали лицето остава в държавата, в която е пристигнало, дали е прехвърлено или презаселено, или е върнато в неговата държава на произход.¹¹
30. В светлината на тези разсъждения и съображения, процедурите за оценка на възрастта ще бъдат основани на правата, ако процедурата и резултатите гарантират човешките права на лицето, независимо от строгите възрастови граници. Лицата, определени като деца, следва да бъдат насочвани към подходяща грижа и защита и да се възползват от процедура за определяне на най-добрия интерес

членки относно мерките за задържане на търсещи убежище, 16 април 2003 г., ал. 23. *Право на търсене на международна закрила въз основа на основания за предоставяне на убежище, специфични за децата*: Насоки на ВКБООН относно молбите за убежище за деца, 2009 г. *Право на събиране на семейството*: Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 3 и чл. 9. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 81-83.

⁷ Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), Глава VII. Виж също: Съвет на държавите от Балтийско море, *Насоки за насърчаване на правата на човека и най-добрите интереси на детето в случаи на трансгранична закрила на детето*, 2015.

Съвет на Европа, Комитет на страните по Конвенцията на Съвета на Европа за защита на децата от сексуална експлоатация и сексуално малтретиране, *Специален доклад: Защита на децата, засегнати от кризата с бежанците, от сексуална експлоатация и сексуално насилие*, 13 март 2017 г.; Съвет на Европа, Експертна група по действията срещу трафика на хора, *6-ти общ доклад за дейността на GRETA*, Март 2017 г., стр. 52.

Съвет на Европа, Експертна група по действията срещу трафика на хора, *6-ти общ доклад за дейността на GRETA*, Март 2017 г., стр. 52.

¹⁰ Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 31. Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011 г., стр. 10.

¹¹ Съвет на държавите от Балтийско море, *Насоки за насърчаване на правата на човека и най-добрите интереси на детето в случаи на трансгранична закрила на детето*, 2015, стр. 47.

за идентифициране и прилагане на трайно решение. Лицата, за които се преценява, че са млади пълнолетни, следва да се възползват от услуги за оказване на помощ и грижи в зависимост от техните индивидуални нужди и специфични уязвимости.

31. Източниците, консултирани за този преглед, не предоставиха никаква информация относно практически въпроси, свързани с процедурите за оценка на възрастта, например как детето е придружено до оценката на възрастта и след нея, както и къде се извършва оценката. В допълнение, мненията на децата, които са преминали оценка на възрастта, до голяма степен липсват в литературата в тази област.¹² Трябва да се предприемат повече изследвания и консултации с децата, за да се разбере техният опит в процедурите за оценка на възрастта и да бъдат чути техните препоръки.

II. Въведение

Обща информация

32. В Европа към момента няма общ подход към процедурите за оценка на възрастта и практиката се различава между и в рамките на държавите.¹³ Използването на оценките за възрастта и това да се разчита на техните резултати беше критикувано поради липсата на стандартизирани процедури и протоколи, които са съобразени с децата, както и поради недостатъчно регулирана и наблюдавана практика. Правозащитниците призовават за протоколи и процедури за оценка на възрастта, които да зачитат правата, физическата неприкосновеност и достойнството на личността и да спазват процесуалните гаранции по всяко време.¹⁴
33. Много държави отдават висок приоритет на хронологичната възраст, което представлява значително ограничение в процедурите за оценка на възрастта. Подходът, основаващ се на правата на човека, би изисквал по-индивидуализирани оценки, които са съобразени с развиващите се способности и уязвимост на юношите и младите хора.
34. Поради това препоръките за процедурите за оценка на възрастта не са концентрирани единствено върху стандартите за качество и защитните мерки на самата процедура, но и върху приложимостта, свързана с резултатите от оценката на възрастта. Препоръчва се, освен хронологичната възраст, да се оценяват зрелостта и развиващите се способности на младите хора, за да се постигне цялостно разбиране на уязвимостите на лицето, уменията за справяне, мрежовата подкрепа и способностите за вземане на решения.¹⁵

Методология

35. Докладът беше разработен въз основа на преглед на литературата по отношение на политиките, процедурите и практиката за оценка на възрастта в широкия европейски регион, както и въз основа на преглед на съответните международни и европейски стандарти. Той се основава на Конвенцията на ООН за правата на детето, международното и европейското право, както и на насоки и препоръки, които са издадени от ООН, специализирани агенции на ООН

¹² Цитати от деца са включени в: Агенция на Европейския съюз за основните права, *Разделени, търсещи убежище деца в държавите членки на Европейския съюз - Сравнителен доклад*, 2010, стр. 53-55.

¹³ Европейска служба за подкрепа в областта на убежището, *Практика за оценка на възрастта в Европа*, 2014, стр. 9.

⁴ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012, стр. 6-7.

Европейска служба за подкрепа в областта на убежището, *Практика за оценка на възрастта в Европа*, 2014, стр. 57.

¹⁵ Насоки на ВКБООН относно исконите за убежище за деца, 2009 г., ал. 7 и 75. Лансдаун, Герисън, *Развиващите се възможности на детето*, „Иносенти инсайт“ [Innocenti Insight], Детски фонд на Обединените нации, Център за изследвания „Иносенти“ [Innocenti], „Спасете децата“ [Save the Children] - Швеция, 2005, стр. 49. Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011, стр. 7, 9. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 6.

и институциите по договора. Важни указания относно процедурите за оценка на възрастта произтичат от Общите коментари на Комитета по правата на детето, насоките на Върховния комисариат на ООН за бежанците, както и от препоръките и резолюциите на Парламентарната асамблея на Съвета на Европа. Освен това правото на Европейския съюз ръководи разработването на защитни мерки и стандарти за децата в процедурите за оценка на възрастта, а ръководството, издадено от Европейската служба за подкрепа в областта на убежището, е основна отправна точка за този доклад.

36. Освен на преглед на литературата, докладът се основава на отговорите на държавите членки на Съвета на Европа за проучване на процедурите, политиките и практиките за оценка на възрастта. Отговорите от проучването предоставиха за доклада национални данни, примери за обещаваща практика и иновативни решения. Нито един от тези примери не е прегледан или оценен. Поради това те се представят като показатели за практиката, които изискват по-нататъшен преглед и размисъл и да бъдат взети предвид при развитието на качествени услуги за деца в по-широк мащаб. Националните примери бяха избрани въз основа на няколко критерия; те трябваше да бъдат достатъчно подробни и убедителни като практики, които зачитат правата на децата, подкрепени от доказателства или релевантни препратки към националните закони, политики и процедури.
37. В периода между март и май 2017 г. 37 държави членки на Съвета на Европа отговориха на проучването.¹⁶
38. В отговорите си в проучването някои държави коментираха предизвикателствата, които са забелязали по отношение на процедурите за оценка на възрастта. Важен въпрос, подчертан в този контекст от България, е свързан с предизвикателството да се осигури мултидисциплинарно и междуведомствено сътрудничество в процедурата за оценка на възрастта и да се предвидят подходящи правни разпоредби и механизми за улесняване на сътрудничеството. Комбинацията от различни области на компетентност обаче се счита за имаща централно значение за ефективните процедури за оценка на възрастта, които са съобразени с детето, неговия социален и културен произход и ниво на развитие. Друго предизвикателство е да се гарантира, че непридружените деца се подпомагат и подкрепят от квалифицирани юридически представители, които са от съществено значение за подпомагане на детето при даването на информирано съгласие за процедурата.
39. Хърватия отбеляза, че много непридружени деца, търсещи убежище, чиято възраст е неясна, са насочени към процедурата за оценка на възрастта, но напускат страната преди приключването на процедурата. Провеждането на процедурите може да доведе до известно напрежение върху ресурсите на държавата, особено когато голям брой лица преминават през нея.
40. Кипър отбеляза необходимостта от повече обучение относно оценяването и определянето на най-добрите интереси на децата, включително по отношение на процедурата за оценка на възрастта.
41. Норвегия отбеляза предизвикателствата, свързани с големите количества производства на регистрираните през определени години деца, търсещи убежище, които водят до напрежение за засегнатите деца и институции. Процедурата за оценка на възрастта е интегрирана в процедурата за предоставяне на убежище и решението в някои случаи може да бъде взето в края на процедурата. В периоди с много производства може да има закъснения при насочването на децата към подходящото

¹⁶ Андора, Армения, Азербайджан, Белгия, Босна и Херцеговина, България, Хърватия, Кипър, Чешката република, Дания, Естония, Финландия, Франция, Грузия, Гърция, Унгария, Исландия, Ирландия, Молдова, Монако, Холандия, Норвегия, Полша, Руската федерация, Сърбия, Словакия, Словения, Испания, Швеция, Швейцария, Турция и Украйна.

настаняване и училища, в зависимост от резултата от процедурата за оценка на възрастта.

Обхват на доклада

42. Проект на този доклад беше представен и обсъден на втората среща на СКПД в Страсбург на 29 март 2017 г. Дискусията, както и коментарите, получени от членовете на СКПД, предоставиха информация за финализирането на доклада.
43. Този доклад предоставя общ преглед на основните принципи за правата на човека в раздел А. Те са заложили в основата на Конвенцията на ООН за правата на детето и в други международни и европейски закони. Общите принципи на правата на човека представляват правата и правомощията на децата, обект на оценка на възрастта. Те също така включват правни задължения на държавите и на публичните органи, участващи в процедурите за оценка на възрастта, и по тази причина следва да ръководят разработването на политики и практики в тази област.
44. Раздел Б представя общ преглед на основните съображения при вземането на решения за насочване към оценка на възрастта.
45. В раздел В са разгледани различните методи за оценка на възрастта и съответните предпазни мерки, за да се гарантира, че те са етични и безопасни и в нито един момент не увреждат достойнството и физическата неприкосновеност на детето.
46. Раздел Г представя преглед на основните процедурни гаранции, които трябва да бъдат въведени в процедурите за оценка на възрастта. Докладът завършва с обсъждане на ключови мерки за прилагане и предпазни мерки, които да бъдат взети предвид при изготвянето на политиките и правната реформа в тази област, както и съдебната практика на националните съдилища и Европейския съд по правата на човека.

III. Стандарти и защитни мерки за процедурите за оценка на възрастта

А. Общи принципи и насоки за правата на човека при оценка на възрастта

Презумпция за непълнолетност

47. Ако има основания да се предположи, че лице, чиято възраст е неизвестна, е дете или ако дадено лице твърди, че е дете, съмнението се прилага в полза на лицето и се предполага, че то е дете.¹⁷ Докато не съществуват доказателства, които да потвърдят, че лицето е пълнолетно, общият принцип на презумпцията за непълнолетност предполага, че лицето се счита за дете. Той или тя трябва да имат достъп до всички основни права и защитни мерки, на които децата под 18-годишна възраст имат право в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на детето и други съответни международни и европейски стандарти.¹⁸

¹⁷ Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 31(А). 2013 г. Директива на ЕС за процедурите за убежище 2013/32/ЕС (преработен текст), чл. 25(5). Директива на ЕС относно предотвратяването и борбата с трафика на хора от 2011 г., чл. 13.2. Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора, чл. 10.3. Насоки на ВКБООН относно исовете за убежище за деца, 2009 г., ал. 75. Върховен комисариат на ООН за бежанците, Заключение относно децата в риск № 107 (LVIII), 2007, 5 октомври 2007 г., ал. ж(ix). ВКБООН, Насоки за непридружените деца, търсещи убежище, 1997, ал. 5.11 и 6. Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане, Резолюция 1810 (2011), 15 април 2011 г., ал.

5.10. Изявление за добра практика на SCEP (Програмата за разделени деца в Европейския съюз), 2009, ал. D.5.1. и D.5.3. Вижте също: Квалификационна директива на ЕС от 2011 г., чл. 4.5.

¹⁸ Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 12. „Лекари на света“, Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детство на децата, 2015, стр. 10, 15. ВКБООН, Насоки за защита и грижи, стр. 103.

48. Поддържането на презумпцията за непълнолетна възраст и презумпцията за невинност изисква от държавите съответните закони или регламенти изрично да освобождават индивидите от тежестта на доказване в процедурите за оценка на възрастта. Не може да се очаква човек, чиято възраст е оспорвана, да плаща за медицински прегледи, за да докаже своята възраст. Лица, които не са били регистрирани при раждането си, не могат да бъдат държани отговорни при процедурите за оценка на възрастта за непредставяне на удостоверения за раждане. В случаите на лица, търсещи международна закрила, лицето не може да се свърже с органите на своята страна по произход, тъй като това може да изложи на риск търсецкия убежище.¹⁹

Примери за практиката

49. Предпоставката за непълнолетна възраст преди и по време на процедурите за оценка на възрастта е подкрепена в 26 държави членки на Съвета на Европа, а 23 държави членки отбелязват, че лицето се третира като дете в случай на съмнение (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.). Въпреки че принципът на презумпция за непълнолетна възраст следва автоматично да доведе до подходящо лечение като дете, стига да има съмнения относно възрастта на лицето, отговорите от проучването разкриват несъответствия в тези две области.

Грижа и защита преди и по време на оценката на възрастта

50. Лицата, чиято възраст е неизвестна и за които се предполага, че са деца, следва да бъдат насочени към подходящо настаняване, грижи и защита.²⁰ Докато възрастта на лицето остане неизвестна и има основателни причини да се приеме, че лицето е дете, то трябва да има достъп до правата и правомощията, предоставени съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето.
51. Съоръженията за настаняване на деца трябва да бъдат специално приспособени за грижата за децата и да предоставят услуги, грижи и защита, подходящи за децата.²¹ В случай на съмнение относно възрастта на даден човек, рисковете за дете, настанено неправомерно в приеман център или център за задържане с възрастни, които не са му роднини, се считат за по-високи от рисковете, произтичащи за млад пълнолетен, настанен в място за настаняване на деца.²² За да се избегне настаняването в детски заведения на лица, чиято възраст се оспорва, за тази група лица трябва да бъдат посветени специални звена или отдели, докато не бъде оценена тяхната възраст.²³

Процедурите за оценка на възрастта отдават първостепенно внимание на това какво е в най-добър интерес за детето

52. Процедурите за оценка на възрастта като цяло следва да бъдат започнати с цел защита на човешките права на детето, защита на детето от всякаква форма на насилие или експлоатация и насърчаване на най-добрия интерес на детето. Процедурите за оценка на възрастта не трябва да се предприемат по рутинен или произволен начин, а само когато се счита,

¹⁹ Вж. например: Европейски съвет на бежанците и изгнаниците (ECRE), *Нарушаване на съмнението: оценка на възрастта на непридружени търсещи убежище деца*, База данни за информация за убежище, Информационна база данни за убежище (AIDA) Правен бюлетин No. 52015, стр. 1.

²⁰ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 2, чл. 3, чл. 19, чл. 20 и чл. 22. Директива на ЕС за условията на приемане от 2013 г., чл. 11, чл. 23 и чл. 24.

²¹ Вж. например: Европейски съд по правата на човека, *А.Б. и други срещу Франция* (№ 11593/12), 12 юли 2016 г., §110. Съвет на Европа, Комитет на министрите, Препоръка Rec(2003) 5 на Комитета на министрите на държавите членки относно мерките за задържане на търсещи убежище, 16 април 2003 г., ал. 23. Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 3, чл. 19 и чл. 20.

²² Вж. например Съвета на Европа, Комитет „Ланзароте“ *Специален доклад: Защита на децата, засегнати от бежанската криза, от сексуална експлоатация и сексуално насилие*, март 2017 г., стр. 34.

²³ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 13.

че оценката е в най-добрия интерес на детето.²⁴ Интересите на управлението на миграцията не трябва да определят нуждата от оценка на възрастта.

53. Конвенцията на ООН за правата на детето гласи, че първостепенното съображение при всички действия, свързани с деца, е най-добрият интерес на детето (чл. 3). Принципът на най-добрите интереси ръководи процедурите за оценка на възрастта дори и в случаите, когато няма доказателства, че лицето е дете. Тази обосновка произтича от общата презумпция за непълнолетна възраст в случаите, когато възрастта на дадено лице е несигурна, но има разумни основания да се предположи, че лицето е дете. Освен ако лицето не е ясно определено като пълнолетно, той или тя се счита за дете с всички съответни гаранции, на които имат право децата, включително първостепенно съобразяване с най-добрия интерес на детето.
54. В интерес на детето е да бъде официално признато като дете и оценката на възрастта може да разреши сериозни съмнения относно възрастта на индивида. Сериозни съмнения съществуват, когато: а) физическият вид на лицето и умствените способности на лицето не позволяват да се направят ясни заключения дали лицето е на или над 18-годишна възраст; б) лицето не притежава документи за самоличност или документите се считат за ненадеждни или когато има очевидни несъответствия между декларираната от лицето възраст и възрастта, посочена в документа; и в) лицето не е в състояние да обяви собствената си възраст.²⁵
55. Когато има сериозни съмнения относно възрастта, декларирана от лицето, компетентният орган трябва да информира лицето за тези съмнения и да обясни основните причини, които мотивират тези съмнения.²⁶
56. Общите съмнения относно върховенството на закона в страната на произход на лицето или всяко неоснователно подозрение, че документите за самоличност на граждани на конкретна държава са фалшифицирани, не могат да бъдат използвани срещу съответното лице. Предразсъдъците за детството и развитието на детето въз основа на типични европейски стандарти не се считат за сериозни съмнения, които биха оправдали оценката на възрастта.²⁷
57. Преди да насочите едно дете към оценка на възрастта, разликите в календарите, които биха могли да се използват в страната на детето или в общността на произход, трябва да се вземат предвид при тълкуване на възрастта, обявена от детето.²⁸
58. Възрастта на едно лице е ключов фактор за идентифициране на лицето като дете, тъй като Конвенцията на ООН за правата на детето дефинира детството чрез възраст (чл. 1). Възрастта е не само маркер на детството, но и важен елемент от идентичността на детето.²⁹

²⁴ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 3. Харта на ЕС, чл. 24.2. Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. (преработен текст), чл. 25.6. Квалификационна директива на ЕС от 2011 г. (преработен текст), чл. 20.5. Директива на ЕС за условията на приемане от 2013 г. (преработен текст), чл. 23.1-2.

²⁵ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13. Вж. също: Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, *Непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане*, Резолюция 1810 (2011), 15 април 2011 г., ал. 5.10.

²⁶ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13.

²⁷ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 2. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 8.

²⁸ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 19.

²⁹ Агенция на Европейския съюз за основните права, *Разделени, търсещи убежище деца в Европейския съюз*

59. Конвенцията на ООН за правата на детето предоставя на децата правото на самоличност. Съгласно чл. 8, държавите се задължават да зачитат правото на детето да запази своята самоличност. Когато детето е незаконно лишено от някои или от всички елементи на неговата или нейната самоличност, държавите, които са страни по конвенцията, осигуряват подходяща помощ и закрила, за да възстановят бързо идентичността на детето. Процедурите за оценка на възрастта могат да представляват мярка за (повторно) установяване на самоличността на детето в светлината на чл. 8, ако се провеждат по начин, който отдава първостепенно внимание на най-добрия интерес на детето.
60. Провеждането на процедури за оценка на възрастта с цел насърчаване на най-добрия интерес на детето изисква резултатите от оценката да бъдат официално признати от всички държавни агенции, органи и частни доставчици на услуги.³⁰

Примери за практика

61. В 21 държави членки на Съвета на Европа резултатите от оценката на възрастта се признават от всички съответни действащи лица, които са в контакт с детето или по друг начин са участвали в случая (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).
62. Комитетът по правата на детето интерпретира най-добрия интерес на детето, както е предвидено в чл. 3 от Конвенцията на ООН за правата на детето, като *материално право*, което е пряко приложимо и може да бъде направено пред съд. Най-добрият интерес на детето също така е *основен, тълкувателен принцип* тъй като ръководи тълкуването на националните закони, политики и процедури по начин, който най-добре обслужва интересите на детето. Като *правило за процедурата* принципът на най-добрия интерес предвижда, че във всички процеси на вземане на решения, които засягат децата, е необходимо да се оцени евентуалното въздействие на решението върху децата.³¹
63. При процедурите за оценка на възрастта общият принцип за най-добрия интерес на детето има двойно значение: а) преди да бъде наредена оценката на възрастта, компетентните органи преценяват дали насочването на детето към процедурата е в най-добрия интерес на детето; б) самата процедура за оценка на възрастта трябва да се провежда по начин, който е в съответствие с най-добрия интерес на детето.

Примери за практика

64. В Ирландия Законът за международната закрила регламентира процедурата и свързаните с нея прегледи на непридружени деца. Раздел 24(6) предвижда, че най-добрият интерес на детето е от първостепенно съображение при прилагането на раздела.
65. Законовите указания за процедурите за оценка на възрастта в Обединеното кралство предвиждат, че оценките на възрастта трябва да се извършват само когато има сериозни основания за съмнение, че индивидът е дете. Възрастовите оценки не трябва да се извършват от местните власти като рутинна мярка при оценката на непридружени деца или деца, жертви на трафик.³²

³⁰ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 22.

³¹ Комитет по правата на детето, *Общ коментар № 14 (2013)*, ал. 6.

³² Обединено кралство: Министерство на образованието, *Грижа за непридружени деца и деца, жертви на трафик*, юли 2014 г., бр. 22, с достъп на адрес: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/330787/Care_of_unaccompanied_and_traffic_ked_children.pdf. Цитирано в: Камара на лордовете, Комисия на Европейския съюз, *Децата в криза: непридружени деца мигранти в ЕС*, Втори доклад от сесия 2016-17, Доклад на Камарата на лордовете 34, 26 юли 2016 г., стр. 17.

66. Процедурите за оценка на възрастта може да са плашещи и обезпокоителни за децата. В някои случаи процедурите могат да увреждат физическата неприкосновеност и достойнство на детето и в някои случаи могат да бъдат травматизиращи или припомнящи стари травми. В такъв случай детето може да не е в състояние да участва адекватно в оценката на възрастта, а това би могло да подкопае валидността и надеждността на резултатите от оценката. Поради това процедурите за оценка на възрастта следва да бъдат започнати само ако оценката на най-добрия интерес докаже, че е необходима оценка на възрастта, за да се подпомогне най-добрият интерес на детето.³³
67. Децата имат право да бъдат изслушани и техните виждания да бъдат взети предвид, когато се оценяват техните най-добри интереси.³⁴ Оценката на най-добрия интерес трябва да бъде документирана по прозрачен начин, обяснявайки как са балансирани различните права, интереси и фактори и как са били взети предвид възгледите на детето.
68. При оценката на най-добрия интерес трябва да бъде преценена необходимостта от оценката на възрастта, да бъде установено, че се използват най-слабо инвазивните методи, че резултатите ще бъдат надеждни и че процедурата запазва във всеки един момент достойнството на детето. При оценката на най-добрия интерес трябва да бъдат преценени индивидуалните рискове и устойчивостта на детето, за да се установи уязвимостта на детето и специфичните му нужди, както и как те биха могли да повлияят или да бъдат повлияни от процедурата за оценка на възрастта. Това е предварително условие, за да се гарантира, че процедурата за оценка на възрастта няма да навреди на здравето и благополучието на детето. В най-добрата оценка на интересите следва също така да се установи, че специалистите, които извършват оценката на възрастта, са квалифицирани и безпристрастни и че съществуват процесуални гаранции, достъпни за детето. Също така е в най-добрия интерес на детето оценката на възрастта да се извършва в среда, подходяща за деца.³⁵
69. Преди оценка на възрастта трябва да бъде извършена оценка на най-добрия интерес. Това е необходимо, за да се определят необходимите подготвителни стъпки, за да се гарантира, че процедурата може да се провежда по начин, който отдава основно внимание на най-добрия интерес на детето. Подготовката в този контекст включва информиране на детето на език, който детето разбира, включително с помощта на преводачи или културни посредници, изслушване на възгледите на детето и отчитане на подробностите по процедурата за оценка на възрастта като например избраните методи или пола на специалиста, който извършва физически прегледи.³⁶
70. Оценката на възрастта може да бъде в най-добрия интерес на лице, което твърди, че е пълнолетно, но за което има основателни съмнения, че е дете. Последният случай може да се отнася до деца, които претендират, че са навършили 18 години, за да се придвижат по-лесно до крайната си дестинация, за да получат достъп до работа или защото са инструктирани, стимулирани или принудени от трети страни да направят това например в контекста на контрабанда, трафик на хора или експлоатация.³⁷

³³ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12.

³⁴ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 3 и чл. 12.

³⁵ Европейска служба за подкрепа в областта на убежището, *Практика за оценка на възрастта в Европа*, 2014, стр. 16. Мон [Mougne], Кристин [Christine] и Аманда Грей [Amanda Gray] *Нов подход за оценка на възрастта на непридружени и разделени деца: текущи практики и предизвикателства в Обединеното кралство*, 2010, стр. 5.

³⁶ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12.

³⁷ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012, стр. 7-8.

Право на недискриминация

71. Политиките, процедурите и практиките за оценка на възрастта трябва да спазват общия принцип на недискриминация в съответствие с чл. 2 от Конвенцията на ООН за правата на детето и съответните други международни и европейски стандарти. Запазването на правото на недискриминация в процедурите за оценка на възрастта изисква стандартизирана процедура за оценка на възрастта, която възпрепятства различното третиране, различните стандарти или дискриминацията спрямо лица или конкретни групи. Макар че една стандартизирана процедура трябва да се прилага по еднакъв начин за всички лица, чиято възраст е обсъждана, тя трябва да бъде разработена по начин, който отчита надлежно интересите и специфичните нужди на отделното дете.
72. При насочване на лице към оценка на възрастта и по време на процедурата не трябва да има различия, основаващи се на пол, език, религия, национален или социален произход, култура, цвят, увреждания, сексуална ориентация, придружено или не придружено пристигане или имиграционен статут. Субективните предубеждения относно валидността на документите за самоличност или надеждността на лица от специфичен национален или социален произход не трябва да влияят върху процедурите, методите или решенията относно оценката на възрастта. В допълнение към забраната за дискриминация по закон в процедурите за оценка на възрастта държавите трябва да гарантират предприемането на проактивни мерки за предотвратяване на дискриминацията на практика, включително чрез предоставяне на ясни стандартизирани процедури, обучение на персонала, информация за лицата, чиято възраст да бъде оценена, както и ефективни механизми за мониторинг и жалби.³⁸

Право на изслушване

73. Съгласно чл. 12 от Конвенцията на ООН за правата на детето то има право да бъде изслушано и вижданията му по всички въпроси, които го засягат, да бъдат взети предвид, включително в съдебни и административни производства. Конвенцията предвижда няколко други важни права, които дават възможност на децата да формират мнение и да съобщават своите виждания. Те включват правото на свобода на изразяване, търсенето, получаването и предаването на информация (чл. 13), свободата на мисълта, съвестта и религията (чл. 14) и свободата на сдружаване (чл. 15). Конвенцията признава, че децата развиват умения, компетенции и способности на различна възраст и че децата се нуждаят от различна степен на подкрепа, за да упражняват правото си на участие по смисъла и в светлината на техните променящи се способности (чл. 5). Държавите са задължени да отдават дължимото значение на възгледите на децата в съответствие с възрастта и зрелостта на детето (чл. 12). Заедно тези права създават разбиране за децата като активни участници в процесите на вземане на решения, които ги засягат, в съответствие с техните възможности и компетенции по отношение на важните въпроси.³⁹
74. При процедурите за оценка на възрастта правото на изслушване предполага, че децата се приемат за компетентни да участват в процедурите в светлината на техните променящи се способности и специфичните им нужди и уязвимости. За да могат децата да участват пълноценно в процедурите за оценка на възрастта, те се нуждаят от подходящи условия, среда и подкрепа, за да се даде възможност за тяхното участие. Децата имат право да бъдат изслушвани и техните виждания да бъдат взети предвид във всички етапи на процедурата за оценка на възрастта. Тяхното участие може да има смисъл само ако процедурата за оценка на възрастта се извършва

³⁸ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13-14.

³⁹ Лансдаун, Герисън, *Развиващите се възможности на детето*, „Иносенти инсайт“ [Innocenti Insight], Детски фонд на Обединените нации, Център за изследвания „Иносенти“ [Innocenti], „Спасете децата“ [Save the Children] - 2005, р. 22-23. Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011, стр. 10.

с информираното съгласие на детето и когато детето получава подкрепа за това вижданията му да бъдат изслушани, например от квалифициран преводач, от процесуален представител и от попечител, ако е приложимо.

Примери за практика

75. В Италия националният закон от 2017 г. за мерките за защита на непридружените непълнолетни лица осигурява на детето правото да участва във всички съдебни и административни производства, в които той или тя участва. Детето има право да бъде изслушано и за тази цел трябва да бъде осигурено присъствието на културен посредник. Децата имат право на емоционална и психологическа помощ във всички производства, в които участват. Детето може да бъде подпомагано от лица по негов избор и от съответните групи, фондации, асоциации и НПО, които оказват помощ на непридружени деца. За процедурата е необходимо предварителното съгласие на детето и се изисква разрешение от съдебния или административния орган.⁴⁰

76. В Ирландия оценката на възрастта се извършва въз основа на социална работа за оценка в съответствие със стандартите, разработени от Агенцията за деца и семейство [Tusla]. Както всички оценки в социална работа, процедурата за оценка на възрастта обикновено предвижда активното участие на детето, както и подход, ориентиран към децата. Детето е напълно информирано за процеса на оценка на възрастта и резултатите от него.

Правото на развитие

77. Процедурите за оценка на възрастта често се провеждат за подрастващи и млади пълнолетни, за да се определи дали лицето е на възраст под 18 години. Засегнатите лица са на различни етапи от тяхното лично развитие и преход от детство към зряла възраст. В този период от живота, отношението към младия човек, както и защитните мерки и подкрепата, с които разполагат, могат да окажат решаващо въздействие върху развитието на младия човек.
78. Правото на развитие е основен принцип на Конвенцията на ООН за правата на детето (чл. 6). Децата имат право да развиват своите променящи се способности, умения, таланти и потенциал. От държавите се изисква да оказват подкрепа и защита на децата при тяхното индивидуално развитие и за тази цел да оказват подкрепа на родителите, настойниците и попечителите (чл. 5, чл. 7, чл. 9, чл. 18 и чл. 20). Правото на развитие е тясно свързано с правото на здравеопазване, социално осигуряване и подходящ стандарт на живот, както и с правото на образование (чл. 24, чл. 26-29). Децата, които търсят международна закрила, имат право на специална подкрепа съгласно чл. 22; на онези, чиито родители или членове на семейството не могат да бъдат намерени, се предоставя същата закрила като на другите деца, които постоянно или временно са лишени от родителски грижи. За децата, настанени в условия на приемна грижа, международните стандарти допускат, че правото на подкрепа за личното им развитие не спира при достигане на 18-годишна възраст. Младите пълнолетни лица продължават да се ползват от права по отношение на грижи след това, както и на подкрепа за тяхното развитие за независим живот.⁴¹
79. ВКБООН признава в своите Насоки за исовете за убежище за деца, че *младите и уязвими лица могат да бъдат особено податливи на преследване. По този начин може да има изключителни случаи, за които тези насоки са релевантни, дори ако кандидатът е на възраст 18*

⁴⁰ Италия: Закон № 47 от 7 април 2017 г. за мерките за защита на непридружените непълнолетни лица [Disposizioni in materia di misure di protezione dei minori stranieri non accompagnati], Официален вестник бр. № 93 от 21 април 2017 г., чл. 15.

⁴¹ Насоки на ООН за алтернативни грижи, 2010, ал. 131-136.

години или малко по-голям. Това може да е случаят, особено когато преследването е възпрепятствало развитието на кандидата, а психическата му зрялост е сравнима с тази на дете.⁴²

80. Въздействието на продължителното излагане на война и въоръжени конфликти, високи нива на насилие в обществото, сексуално насилие и експлоатация, хуманитарни кризи и извънредни ситуации или бедност може също да възпрепятства развитието на децата и младите хора. Много деца и млади хора са изложени на високи нива на насилие и експлоатация по време на пътуването.⁴³ При пристигането тези преживявания биха могли да са определящи за тяхната нужда от подкрепа в много по-голяма степен от тяхната хронологична възраст.
81. На този фон процедурите за оценка на възрастта трябва да бъдат разработени така, че да не пречат на непрекъснатото развитие на подрастващите и младите хора в този преходен период. Процедурите за оценка на възрастта могат да се разглеждат само като основани на права и да имат смисъл, когато гарантират, че самата процедура и възможните резултати гарантират правата на човека на съответното лице. Следователно процедурата трябва да бъде интегрирана институционално и структурно в системите за грижи и закрила на детето, за развитието на младите хора и за последващите грижи, както и за социалното благосъстояние. От институционално естество процедурите за оценка на възрастта трябва да отчитат надлежно съгласуваността и приемствеността между човешките права на децата и младите пълнолетни, правилата на режима за имиграция и предоставяне на убежище, както и специалните права, предоставени на специфични групи като жени, хора с увреждания, както и на лица, които са жертви на престъпление, нехуманно или унижително отношение или изтезание.

Законодателство в подкрепа на преходния период за младите мигранти

82. Парламентарната асамблея на Съвета на Европа предлага в своята резолюция

Децата на мигрантите: Какви права на 18? (2014 г.) създаване на преходна категория за младите мигранти на възраст между 18 и 25 години. Преходната категория би дала възможност на младите пълнолетни лица да получат достъп до здравни услуги, социални грижи, образование и помощ за жилище. Тя може да допринесе за подпомагане на подрастващите и младите пълнолетни лица при тяхното развитие и да намали нивото на въздействие от достигането на 18-годишна възраст или от оценяването като възрастен.⁴⁴

Правото на неприкосновеност на личния живот и защита на данните

83. Децата, чиято възраст е оспорена, имат право на зачитане на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните и правото да бъдат защитени от произволна намеса в неприкосновеността на личния живот в съответствие с международните и европейските закони и разпоредби за защита на данните.⁴⁵ Ако се извърши оценка на възрастта, детето има право да бъде информирано за личните данни и информация, които се споделят между властите или се изискват от органи или други източници, в рамките на една държава или трансгранично.

⁴² Насоки на ВКБООН относно исконете за убежище за деца, ал. 7. Вж. също: Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011 г., стр. 9.

⁴³ УНИЦЕФ, *Смъртоносно пътуване за деца: Централният миграционен маршрут в Средиземно море*, февруари 2017 г.

⁴⁴ Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, *Децата на мигрантите: Какви права на 18?*, Резолюция 1996 (2014), 23 май 2014 г.

⁴⁵ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 16, Конвенция на Съвета на Европа за защита на лицата по отношение на автоматичната обработка на лични данни, ETS № 108 от 28 януари 1981 г. Директива 95/46/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 1995 г. за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на тези данни. Директива на ЕС за процедурите за убежище (преработен текст), 2013/32/ЕС, съображение 52 и чл. 48. Върховен комисариат на ООН по правата на човека, Общ коментар № 16, чл. 17, Право на зачитане на личния живот, семейството, дома и кореспонденцията, защита на честта и репутацията, HRI/GEN/1/Rev.9 (том I), 8 април 1988 г.

84. Експертите и длъжностните лица, които участват в процедурите за оценка на възрастта, трябва да бъдат обучени и квалифицирани да разбират съответните разпоредби за защита на данните и да ги спазват на практика.

Б. Препращане към оценката на възрастта

Ясна институционална компетентност и безпристрастност при насочване за оценка на възрастта

85. Институционалната компетентност за препращане на дадено лице към оценката на възрастта трябва да бъде ясно регламентирана от закона или политиките. Институцията трябва да бъде безпристрастна в смисъл, че тя се ръководи от най-добрия интерес на детето, когато преценява необходимостта от оценка на възрастта и решава дали да издаде насока за оценка на възрастта. Институцията трябва да е компетентна да препраща лице за оценка на възрастта въз основа на оценка на най-добрия интерес.

Информирано съгласие преди насочване за оценка на възрастта

86. Детето се препраща към оценка на възрастта само след като детето и неговият настойник са дали информирано съгласие за участие в процедурата.⁴⁶ Правото на детето да бъде изслушано и за това неговите виждания да бъдат взети под внимание в съдебното и административното производство относно детето е общ принцип съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето (чл. 12).⁴⁷
87. За да даде информирано съгласие и да участва в процедурата за оценка на възрастта, детето трябва да има възможност да търси и получава информация за самата процедура и за нейните възможни последици. Информацията трябва да се предоставя на език и по начин, който детето разбира, за да бъде дадена възможност на детето да формулира и да изрази мнение относно процедурата за оценка на възрастта. Информацията трябва да бъде точна и надеждна. Трябва да се предостави информация за процеса и методите за оценка на възрастта, включително за всяко въздействие или каквито и да било рискове за здравето, както и за предприети мерки за намаляване на рисковете, доколкото е възможно. Децата трябва да бъдат информирани кой ще направи оценката и къде, кой ще ги придружи до оценката и ще ги подкрепи по време на оценката, за колко време ще бъде извършена оценката, кога ще бъдат информирани за резултата и кой друг ще бъде информиран. Трябва също да бъде предоставена информация относно възможните резултати от оценката и за съответните последици. Детето трябва да бъде информирано за правото му да откаже участие в процедурата за оценка на възрастта и последиците от отказа. Детето трябва също така да бъде информирано за процесуалните гаранции в процедурата за оценка на възрастта, включително за правото на правно представителство и правото на обжалване.⁴⁸
88. Децата трябва да имат възможността да разсъждават над информацията, която получават, да се консултират с член на семейството, родител или настойник, с лице, което се грижи за тях или с друго доверено лице, както и със законния представител, подпомагащ детето в процедурата за оценка на възрастта. Детето трябва да има време да зададе въпроси относно процедурата и за всичко, свързано с нея, както и да получи отговори на език, който той или тя разбира. На детето трябва да бъде дадена възможност да изрази своето мнение,

⁴⁶ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 12. Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. (преработен текст), чл. 19 и чл. 25.5. Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане, Резолюция 1810 (2011), 15 април 2011 г., ал. 5.10.

⁴⁷ Вж. също раздела относно [Правото на изслушване](#).

⁴⁸ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12-13, 16. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015 г., стр. 10.

включително по всички въпроси за изясняване, съмнения или опасения и да получи допълнителна информация и консултации по тези въпроси, ако и по какъвто начин е необходимо.⁴⁹

89. Процесът на търсене на информирано съгласие на детето трябва да отдава дължимото внимание на комуникацията, която е съобразена с възрастта на детето, с пола и с нивото на развитие, развиващите се способности на детето и всякакви увреждания, както и културни и езикови фактори.⁵⁰
90. Трябва да се оцени способността на детето да дава информирано съгласие. Фактори като например дали детето е било жертва на насилие или е било травмирано, трябва да получат дължимата тежест. На детето трябва да се даде време, условия и възможност за възстановяване, преди да бъдат предприети стъпки за търсене на информирано съгласие за оценка на възрастта. Информиранието съгласие може да бъде дадено и считано за легитимно, когато детето по никакъв начин не е принудено, сплашено или заплашено да даде своето съгласие за оценка на възрастта.⁵¹
91. Информиранието съгласие, дадено от детето и неговия настойник или родител, или от законния му представител, трябва да бъде документирано по прозрачен начин, като се представят доказателства за това как детето и законният представител са били информирани и как компетентният специалист или служител е установил, че детето е разбрало информацията.⁵²

Примери за практика

92. Информиранието съгласие на детето и на неговия настойник или процесуален представител се изисква в 26 държави членки на Съвета на Европа (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).

Мотивиране, документиране и прозрачност на решението за насочване

93. Децата, чиято възраст е оспорена, имат право да бъдат информирани за причините, поради които тяхната възраст е под въпрос, както и защо са насочени към процедура за оценка на възрастта.⁵³
94. Длъжностните лица и специалистите, които са компетентни да взимат решение за насочване на дете към оценка на възрастта, трябва да бъдат задължени ясно и официално да обосноват решението си във всеки отделен случай. Мотивацията на решението се записва в писмен вид и се посочват причините, поради които компетентният орган има сериозни съмнения относно възрастта на детето, защо насочването към оценка на възрастта се счита за необходимо и как е оценено, че е в най-добрия интерес на въпросното дете.⁵⁴
95. Документацията трябва да включва подробности за всички предприети стъпки, за да се оцени най-добрият интерес на детето по отношение на оценката на възрастта. Документацията включва информация за собственото твърдение на детето за неговата възраст, както и за други търсени източници на информация, за да се провери обявената възраст на детето. Документацията трябва да включва декларация за теглото, която е прикрепена към всеки източник на информация, както

⁴⁹ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12-13, стр. 16.50 Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12-13, стр. 16.51 Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 19.

⁵² Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 12.

⁵³ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13.

⁵⁴ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 8.

и как различните интереси и възможни рискове са балансирани в процеса на вземане на решения.

96. Трябва да бъдат налице стандартизирани модули от компетентния орган, които да документират процеса на вземане на решение и мотивацията за насочване на дете към оценка на възрастта. Документацията трябва да бъде достъпна за детето и неговия настойник, родител или процесуален представител.

Примери за практика

97. Решението за препращане на лице към оценка на възрастта е мотивирано в 12 държави членки на Съвета на Европа (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).

Предотвратяване на повторни или многократни оценки на възрастта

98. Лицата, които претендират, че са деца и чиято възраст е оспорена, трябва да бъдат защитени от извършването на повторни или многократни оценки на възрастта, освен ако насочването към повторна оценка на възрастта не се счита за в най-добрия интерес на детето.⁵⁵
99. Повторни оценки на възрастта могат да се извършват в случаите, когато лицето се премества или се прехвърля в държава или между държави, когато предишните резултати от оценката на възрастта не са съобщени или не са признати от властите в новото място или страна на пристигане. Могат да се изискват повторни оценки на възрастта и за оспорване на резултатите от предишна оценка.
100. Повторната оценка на възрастта може да бъде в най-добрия интерес на лицето, ако предишните резултати от оценката на възрастта се считат за явно неоснователни и ако използваните резултати и методи са ненадеждни, небезопасни или по друг начин неподходящи.
101. Повторните процедури за оценка на възрастта могат да изложат детето на нови натрапчиви и потенциално вредни прегледи, които не зачитат достойнството на детето. Те могат да увеличат риска от травмиране или повторно травмиране и да доведат до това детето да се почувства изплашено.

Право на отказ от участие в процедура за оценка на възрастта

102. Процедурите за оценка на възрастта не трябва да бъдат извършени насилно. Лицата, чиято възраст е оспорена, трябва да имат възможността да откажат съгласието си да участват в оценка на възрастта. Правото на отказ произтича пряко от принципа на информирано съгласие за процедурата. Отказът трябва да бъде мотивиран, с подкрепата на процесуален представител, въз основа на опасения, че оценката на възрастта и/или методите, използвани за оценката, ще окажат вредно въздействие върху физическото или психическото здраве и благополучие на детето или по друг начин са в противоречие с най-добрия интерес на детето. Отказът за участие в процедура за оценка на възрастта не трябва да води до автоматично вземане на решения относно възрастовия или имиграционния статус на детето или относно неговата молба за международна закрила.

⁵⁵ В контекста на справедливостта за децата предотвратяването на повтарящи се интервюта на деца, жертви на насилие, е основен елемент на международното и европейското право, насоки и препоръки. Виж: О'Донъл, Ребека, *ОБЕЩАНИЕ [PROMISE] Компендиум на правото и насоки, европейски и международни инструменти относно деца жертви и свидетели на насилие*, Серия публикации ОБЕЩАНИЕ [PROMISE], 2017, достъпни на адрес: <http://www.childrenatrisk.eu/promise/wp-съдържание / качвания / 2015/11 / PROMISE-Сборник на право-и-Guidance.pdf>, стр. 7-8.

Вж. напр. пример за добра практика на Barnahus [Детска къща] в Исландия: Държавна агенция за закрила на детето [Barnaverndarstofa], *Barnahus, както е приложен в Исландия*, Съвета на държавите от Балтийско море и Конференция на Съвета на Европа, Талин 19-20 февруари 2015 г., Презентация на Браги Гу Брандсон, Генерален директор, 2015 г., достъпна на адрес: <https://rm.coe.int/1680700233>.

При отказ детето не трябва да се страхува от преки или непреки отрицателни последици, произтичащи от отказа. Презумпцията за непълнолетност трябва да бъде запазена.⁵⁶

103. При отказ за участие в оценката на възрастта компетентният орган следва да прегледа оценката на най-добрия интерес, която е била извършена преди решението за насочване на детето към оценката на възрастта. Прегледът трябва да включва консултация с детето и неговия/нейния процесуален представител, за да се разгледат и да се вземат предвид всички опасения относно вредното въздействие на методите или процедурите за оценка на възрастта и на най-добрите интереси на детето. В светлината на тези опасения компетентният орган и детето биха могли да изяснят всякакви несигурности, недоразумения или открити въпроси, които преди не са били разгледани по подходящ начин. Компетентният орган може да преразгледа предишното си решение или да предложи различни методи за оценка, за да се предотврати вредното въздействие върху физическото или психическото здраве на детето.

Примери за практика

104. Лицето има право да откаже участие в процедура за оценка на възрастта в 26 държави членки на Съвета на Европа (от 37 отговора на проучването от края на май 2017 г.). Ако откаже, лицето се счита за пълнолетно в 10 държави и трябва да подаде молба за убежище като пълнолетен. В една държава молбата за убежище на лицето се оттегля при отказ.
105. В **Италия**, детето може да откаже да бъде подложено на медицински прегледи с цел оценка на възрастта. Ако детето възрази срещу конкретен метод, оценката трябва да се извърши без използването на този метод. В случаите, когато отговорните служители смятат, че специфичният метод, на който детето е възразило, е съществен и достатъчен за оценка на възрастта на детето, те трябва да информират съдията по настойничество. Съдията ще разгледа възраженията, повдигнати от детето, и мотивите, дадени от лекарите, и може да упълномощи медицинския персонал да извърши прегледите, които се считат за съществени и достатъчни.⁵⁷
106. В **Швеция**, участието в процедурата за оценка на възрастта не може да бъде отхвърлено като такова. Тъй като възрастта се счита за важна част от идентичността на лицето, обикновено не е възможно лицето да избегне оценка на неговата или нейната самоличност и възраст в процеса на подаване на молба за убежище или разрешение за пребиваване. Участието в медицински прегледи за целите на оценката на възрастта обаче винаги е доброволно.

В. Методи за оценка на възрастта

Методите за оценка на възрастта не вредят на достойнството и физическата неприкосновеност на детето

107. Процедурите за оценка на възрастта трябва по всяко време да уважават достойнството на личността и да използват най-малко инвазивните и натрапчиви методи.⁵⁸ Оценката на възрастта трябва да се извършва в приятелска и безопасна атмосфера.⁵⁹ Интервютата и физическите прегледи трябва да бъдат

⁵⁶ Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. (преработен текст), чл. 25.5(с). Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12-13. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 14.

⁵⁷ Италия: Законодателен указ 25/2008, чл. 19(3). Наредба за оценка на възрастта на непридружените непълнолетни лица, жертви на трафик, чл. 4.

⁵⁸ Вж. например Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила, чл. 25(5).

⁵⁹ Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 20.

проведени в помещения, които гарантират неприкосновеност. Физическите изследвания не трябва да включват голота или изследвания на развитието на гениталиите и гърдите.⁶⁰

Интервюта за оценка на възрастта за деца

108. Интервютата за оценка на възрастта имат за цел да извлекат от детето информация за неговата история и опит и да насърчат детето да сподели своите спомени за събития, които биха могли да подсказват каква е възрастта на детето. Интервютата също така предоставят възможност за оценка на умственото и когнитивното развитие на детето, на физическия вид и поведението на детето. В допълнение се оценява емоционалното развитие и способността за абстрактно мислене.⁶¹
109. По време на интервю детето може да бъде помолено да разкаже своята история в открит разказ, за бъде получен от детето спомен за специални събития или циклични събития. Установяването на състава на семейството, особено по отношение на по-младите и по-възрастните братя и сестри, също може да осигури полезни указания. Информация за нивото на образование на детето и за неговите братя и сестри може да подсказва каква е възрастта му. Антропологичните познания за традиционните възрастови класове и ритуали за приемане могат да бъдат полезни за оценката.⁶²
110. Всички интервюта с детето в контекста на процедурите за оценка на възрастта трябва да се провеждат от квалифицирани специалисти в среда, подходяща за децата. Въпросите на интервюто трябва да бъдат отворени и да подпомагат свободен разказ на детето, като същевременно избягват каквито и да било насочващи въпроси или други начини да се окаже влияние върху историята на детето.⁶³

Примери за практика

111. Интервютата за оценка на възрастта се провеждат в 22 държави членки на Съвета на Европа (от 37 отговора на проучването на проучването към края на май 2017 г.).
112. В **Кипър** се провежда интервю за оценка на възрастта, преди детето да бъде насочено към медицински прегледи за целите на оценката на възрастта. В интервюто детето има възможност да заяви възрастта си и цялата информация, свързана с оценката на възрастта, както и да предостави документи или да предложи обяснения за липсата на документи. Интервюто за оценка на възрастта се провежда от обучен служител в съответствие с модула на Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (ЕСПОУ) и насоки за интервюиране на деца. По време на интервюто служителят се стреми да оцени зрелостта на лицето, за да събере допълнителни подсказки за възрастта на лицето.
113. В **Дания**, датската имиграционна служба провежда интервюта с лица, чиято възраст е неясна. Интервюто се провежда въз основа на предположението, че лицето е дете. Въпросите и техниките за интервю са адаптирани към предполагаемата възраст, зрялост, националност и произход на детето и се полагат грижи, за да се гарантира, че детето разбира въпросите. Интервюто за оценка на възрастта се провежда, преди детето да бъде насочено към по-нататъшни прегледи. По време на интервюто служителят на Датската имиграционна служба задава въпроси относно възрастта на детето, датата на раждане и

⁶⁰ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15. В отговор на проучването на Съвета на Европа следните държави заявяват, че наблюденията на сексуалната зрялост са сред методите, използвани за процедурите за оценка на възрастта: Азербайджан, Дания, Унгария, Италия, Люксембург, Руската федерация и Украйна.

⁶¹ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 18.

⁶² Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011, стр. 7. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 8.

⁶³ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 19.

всяка друга релевантна информация. Освен това датската имиграционна служба събира документални доказателства относно възрастта на детето.

114. Във **Франция** се провежда интердисциплинарно интервю с лице, чиято възраст е неясна и което не може да предостави никакви документи за самоличност. Интервюто има за цел да оцени възрастта и положението на съответното лице. То се осъществява от местните власти в административния *департамент*, където се намира детето, или чрез делегирани свързани услуги.⁶⁴ Ако след интервюто остане съмнение относно възрастта на лицето, то може да бъде насочено към медицински прегледи със съгласието на лицето.⁶⁵
115. В **Малта** процедурата за оценка на възрастта е структурирана в три етапа: първоначална оценка с фокус върху физическия външен вид и поведението на детето (етап 1), пълна оценка на възрастта за хронологичната възраст (етап 2) и решение (етап 3). Процедурата за оценка на възрастта наскоро бе реформирана в светлината на ръководството и насоките на ЕСПОУ. Реформата има за цел да гарантира, че процедурата се извършва като психо-социална оценка с цялостен подход, по-голямо включване на съмнението в процеса на вземане на решения и намаляване на броя на случаите, насочени за анализ на костната плътност. Оценката и решението попадат под ръководството на Експертна група за оценка на възрастта, която се състои от трима социални работници със специално обучение по оценка на възрастта съгласно ръководството и насоките на ЕСПОУ.
116. Ако остават съмнения относно възрастта и групата за оценка на възрастта не е в състояние да стигне до заключение, тя препоръчва лицето да претърпи скелетна оценка на ръката. След това се прави рентгенов анализ на костта на китката, за да се определи костната или скелетната възраст. Този метод обаче не отчита социални, хранителни, екологични, психически или културни различия, които пряко влияят върху развитието и растежа на детето, а резултатите обикновено имат допустима грешка от приблизително 18 месеца.
117. Във фаза 1 лицето е интервюирано за неговата история, за да бъде събрана информация за състава на семейството, личната история за образованието и заетостта, пътуването, здравната ситуация, социално-културната история в домашната общност, както и хобитата и преживяванията от детството. Освен това социалните работници се стремят да разберат състава на семейството, което може да помогне, за да се определи предполагаемата възраст на лицето. Поради това социалните работници се стремят да събират възможно най-подробна информация за членовете на семейството, включително информация за имената и възрастта на родителите, братята и сестрите и по-далечните членове на семейството. Социалните работници са обучени да имат предвид, че дейностите и хобитата по време на свободното време могат да дадат представа за интересите и дейностите, които съответстват на възрастта, събраната информация трябва да се разглежда по начин, съобразен с културата, доколкото в някои култури, може да е нормално млади тийнейджъри да работят и да допринасят за семейния доход, някои деца може да са преживели въоръжени конфликти, включително в ролята на деца войници, може да са били изложени на сексуално насилие и експлоатация и може да са имали травматични ситуации.
118. След интервюто, проведено от групата за оценка на възрастта, и медицинската оценка, ако е приложима, групата подготвя документ със заключенията и мотивите си. Документът се представя на председателя на групата за оценка на възрастта, който разглежда препоръките и мотивирания анализ на екипа и взема решение за възрастта на лицето.

⁶⁴ Указ № 2016-840 относно условията за приемане и оценка на възрастта на непълнолетни временно или окончателно лишени от закрилата на техните семейства, 24 юни 2016 г.

⁶⁵ Франция: Кодекс за социално действие и семейства, чл. L221-2-2, чл. R 221-11 и следващите. Граждански кодекс, изменен със закона от 14 март 2016 г., чл. 388. Граждански процесуален кодекс, чл. 232.

Събиране на документални доказателства за възрастта

119. Ако детето не е в състояние да даде указания, информация или документи като доказателства за своята възраст, компетентните органи следва да се опитат да проверят други източници на информация като училищни досиета, ако има такива. Детето има право да бъде информирано за видовете документи и доказателства, които се събират за целите на оценката на възрастта. Детето трябва да даде своето информирано съгласие с подкрепата на своя настойник или родител и процесуален представител за събирането на такива документи и доказателства. Мерките, предприети за събиране и споделяне на всякакви документи трябва да зачитат правото на детето на неприкосновеност на личния живот и защита на данните. Ако детето търси международна закрила, не трябва да бъде осъществяван контакт с органите в страната на произход на детето, тъй като това може да постави детето в опасност.⁶⁶

Примери за практика

120. Разглеждането на документите в процедурите за оценка на възрастта е един от най-разпространените методи, въпреки че не се практикува във всички държави членки на Съвета на Европа. 31 страни преглеждат документите като един от методите за оценка на възрастта; но само 8 държави се опитват да съберат допълнителни документални доказателства, преди да насочат едно лице към оценката на възрастта (от 37 отговора на проучването от края на май 2017 г.).

Мултидисциплинарен и цялостен подход

121. За да бъдат изчерпателни и убедителни, оценките за възрастта трябва да възприемат цялостен подход, който включва различни дисциплини и методи. Оценката трябва да се основава на отчитане на физическите и психическите фактори, факторите на развитието, екологичните и социално-културните фактори. За да се балансират тези различни фактори, е необходимо специалистите от различни дисциплини да участват или да бъдат консултирани при оценката.⁶⁷ Специалистите с опит в развитието на детето трябва да играят централна роля в оценките за възрастта. Това включва педиатри и детски психолози.⁶⁸ Мултидисциплинарните подходи следва допълнително да включват експертни познания относно социалните и културните различия в детското развитие, за да се направи социална оценка на детето и да се придаде тежест на произхода и личната история на детето.⁶⁹
122. Мултидисциплинарните и цялостни процедури за оценка следва да бъдат определени, регулирани и задължителни съгласно съответните национални закони, политики и разпоредби.⁷⁰ Мултидисциплинарното

⁶⁶ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 8. Вж. също: Комитет по правата на детето, Общ коментар № 14 (2013), ал. 92.

⁶⁷ Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане, Резолюция 1810(2011), 15 април 2011 г., ал. 5.10. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 16. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 9.

⁶⁸ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 10.

⁶⁹ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 16. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 9. Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011, стр. 41- 42.

⁷⁰ Липсата на ясни определения и процедури за мултидисциплинарно сътрудничество и цялостен подход при оценката на възрастта се съобщава като пречка за постигането на цялостна процедура на практика. Вж.: Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011, стр. 37.

сътрудничество вероятно ще бъде по-ефективно, когато се регулира чрез писмено споразумение, стандартни оперативни процедури и ясни протоколи за сътрудничество.

Примери за практика

123. Използването на мултидисциплинарни и цялостни подходи в процедурите за оценка на възрастта все още е доста рядка практика в широкия европейски регион. 19 държави членки на Съвета на Европа прилагат мултидисциплинарни подходи в процедурите за оценка на възрастта; в шест от тези държави мултидисциплинарният подход остава ограничен до комбинацията от различни медицински дисциплини (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).
124. В **Украйна** местна комисия, съставена от служители от звената на местните власти по здравеопазване, образование, социални грижи, услуги за деца, социални педагози и психолози, е отговорна да прецени и вземе окончателно решение относно възрастта на детето. Процедурата за оценка на възрастта се определя като „интегрирана многосекторна процедура“, която се състои от три етапа. Решението на комисията се взема с мнозинство от гласовете. В случай на равенство на гласовете гласът на председателя на комисията е от решаващо значение.⁷¹
125. В **Исландия**, Дирекция „Имиграция“ и Правителствена агенция за закрила на детето разработват насоки за сътрудничество между различните агенции и служби, ангажирани с разглеждане на случаите на непридружени деца. Тези насоки ще включват, наред с други въпроси, процедури за оценка на възрастта. Оценката на възрастта се инициира чрез рентгеново изследване на зъбите, което се провежда във всички случаи. Ако при този преглед се стигне до заключение, че лицето е дете, детето се препраща на интервю при обучен специалист в детска къща, за да бъде събрана по-подробна информация за опита и историята на детето, неговата възраст и зрялост и необходимостта от подкрепа.⁷²
126. В **Норвегия** процедурата за оценка на възрастта се основава на информацията, предоставена от лицето в молбата му за убежище. Това включва собственото изявление на лицето относно възрастта му, документите за самоличност или информацията за лицето от транзитните държави, проверката на самоличността на лицето в органите в неговата страна на произход, информация за неговата възраст, събрана от други лица или източници, като например настойник или адвокат, социални работници или специалисти в областта на здравеопазването или длъжностни лица по имиграция, които първоначално са регистрирали лицето. Ако възникнат съмнения след разглеждането на тези документи и източници на информация, то е насочено към медицинските оценки на възрастта и прегледи. Когато се събере цялата информация и резултатите от изследванията, те се сравняват като тежест. Норвежката дирекция по имиграция понастоящем преразглежда насоки на политики, регулиращи тази процедура. Целта е да се въведат конкретни насоки за това как да се извършат оценките на възрастта и как следва да се балансира наличната информация и доказателства и да се отчете тежестта в крайния процес на вземане на решение относно възрастта на лицата.⁷³

⁷¹ Украйна: Заповед № 903/1464/711 от 23 октомври 2013 г.

⁷² Исландия: чл. 26 от Закона за чужденците.

⁷³ Норвегия: Политически насоки, издадени от Норвежката дирекция по имиграция (PN 2012-011 в процес на преразглеждане), достъпни на адрес: <https://udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-praksisnotater/pn-2012-011/>,

Физически и медицински прегледи като крайна мярка

127. Методите за медицинска и физическа оценка на възрастта могат да бъдат оправдани като крайна мярка в случаите, когато а) има сериозни съмнения относно възрастта на лицето; б) когато се прецени, че е в интерес на детето да се определи възрастта му; и в) когато са изчерпани други източници на информация и средства за идентифициране и проверка на възрастта на лицето.⁷⁴
128. Другите средства за проверка и оценка на възрастта на детето преди започване на физическа или медицинска оценка включват интервю с детето и преглед на всички документи за самоличност или други документи (вж. по-горе).
129. Съществува широк консенсус, че методите за физическа и медицинска оценка на възрастта не са подкрепени емпирично от медицината и че не може да се приеме, че те водят до надеждно определяне на хронологичната възраст. Експертите са единодушни, че методите за физическа и медицинска оценка на възрастта позволяват, в най-добрия случай, емпирично предположение. В допълнение към научните слабости и неточността на методите за оценка на възрастта, няколко метода са доказали, че оказват вредно въздействие върху физическото и психическото здраве и благополучие на лицето, подложено на оценка на възрастта. На този фон, използването на инвазивни медицински прегледи трябва да се сведе до минимум и трябва да остане само като крайна мярка.⁷⁵
130. Изследването на зрялост на гениталиите трябва да бъде изключено от методите за оценка на възрастта не само поради доказаната неточност, но и поради нарушението на неприкосновеността на личния живот и физическата неприкосновеност на засегнатото лице, тъй като това може да доведе до нехуманно и унизително отношение.⁷⁶
131. Рисковете, свързани с медицинските прегледи, и ниската степен на точност или добавена стойност на резултатите не подкрепят използването на тези методи като подходящи от етична гледна точка. Използването на потенциално вредно йонизиращо лъчение за целите на оценката на възрастта, което излага лицето на лъчение с немедицински цели и няма терапевтична полза, се счита за противоречащо на медицинската етика и за потенциално незаконно.⁷⁷ Отказът на лицето да бъде подложено на оценка на възрастта въз основа на преглед с рентгенови лъчи

⁷⁴ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 13. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 8.

⁷⁵ Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. (преработен текст), чл. 19 и чл. 25.5 Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 8. *Вижте също:* Директива на Евратом за стандарти за защита срещу опасностите, произтичащи от излагане на йонизиращо лъчение 2013/59. Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011, стр. 13.

⁷⁶ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 9, 17. Médecins du Monde, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015, стр. 8. Европейската служба за подкрепа в областта на убежището отбелязва, че оценката на възрастта има широк марж на грешка, а оценките на основата на физическите белези са най-малко точни. Службата също така отбелязва, че Кралският колеж по педиатрия и детско здраве заключава, че като цяло не е възможно действително да се предскаже възрастта на индивида на базата на каквато и да е антропометрична мярка и не трябва да се опитва (Кралски фонд и колежът по педиатрия и детско здраве, 1999:40). Цитирано в: Европейска служба за подкрепа в областта на убежището, *Практика за оценка на възрастта в Европа*, 2014, стр. 33. Вж. също: Агенция на Европейския съюз за основните права, *Разделени, търсещи убежище деца в държавите членки на Европейския съюз - Сравнителен доклад*, 2010, стр. 53.

⁷⁷ Ейнсли-Грийн, А. [Aynsley-Green A] и др., *Медицински, статистически, етични и човешки права при оценка на възрастта при деца и младежи, обект на контрол върху имиграцията*, Британски медицински бюлетин, юни 2012 г. том 102, брой 1, цитиран в: Европейски съвет на бежанците и изгнаниците, *Нарушаване на съмнението: Възрастова оценка на непридружени търсещи убежище деца*, База данни за информация за убежище, Информационна база данни за бежанци Правен бюлетин № 52015, стр. 5. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12-13. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015, стр. 3.

Примери за практика

132. Медицинските прегледи при процедурите за оценка на възрастта са общи методи, използвани в държавите членки на Съвета на Европа, а повечето държави съчетават различни видове медицински прегледи. 24 държави използват рентгенография на китка, 19 държави използват стоматологични прегледи и зъботехнически прегледи с рентген, 15 държави използват изследвания на физическото развитие, 9 държави използват преглед на врат с рентген, а 7 държави използват оценки за сексуална зрялост за целите на оценката на възрастта⁷⁹ (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).

Безопасност, етика и предотвратяване на злоупотреби по време на физически прегледи

133. Ако методите за оценка на възрастта включват физически прегледи, прегледите трябва да се извършват безопасно и етично и да гарантират предотвратяването на злоупотреби в съответствие със стандартите, предоставени съгласно Конвенцията на ООН за правата на детето, и по специално чл. 3 и чл. 19. Поради това се препоръчва отговорният лекар да проведе прегледа в присъствието на втори лекар, за да гарантира, че се спазват етичните стандарти, гаранциите и безпристрастността. Настоятникът на детето или родителят, или друг подходящ възрастен също трябва да присъстват, за да осъществяват надзор над детето.⁸⁰
134. Ако лекарят има някакви съмнения относно информираното съгласие на детето и разбирането на процедурата или забележи рискове за детето, произтичащи от прегледа, като например страдание и риск от повторно травмиране, лекарят трябва да спре прегледа.⁸¹

Методите са съобразени с пола, културата и уязвимостта

135. Методите за оценка на възрастта трябва по всяко време да бъдат съобразени с пола и културата, както и с всяка специфична уязвимост на детето. Децата трябва да бъдат запитани дали имат предпочитания по отношение на пола на лицето, извършващо оценката, независимо от избраните методи, и предпочитанията им трябва да бъдат спазени. Когато е възможно, предпочитанията за пола трябва да се спазват и по отношение на избора на законния представител, както и на настойника или преводача, според случая. Ако физическите прегледи са част от оценката на възрастта, спазването на предпочитанията на детето по отношение на пола на лекаря и на всяко друго лице, присъстващо по време на прегледа, е наложително.⁸²
136. За предпочитане е оценките да се извършват от специалисти със съответната културна компетентност, които са запознати с националния, социалния и културния контекст на индивида. Социалните и културни предубеждения за детското развитие не трябва да влияят на оценката.⁸³

⁷⁸ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 12-13. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015, стр. 3.

⁷⁹ В отговор на проучването на Съвета на Европа следните държави заявиха, че наблюденията на половата зрялост са били използвани като част от методите за оценка на възрастта: Азербайджан, Дания, Унгария, Италия, Люксембург, Руската федерация и Украйна.

⁸⁰ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15.

⁸¹ Вж. дискусията на: Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011 г., стр. 28.

⁸² Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15.

⁸³ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15.

137. Фамилията и произходът на детето могат да окажат значително въздействие върху нивото на развитие, физическия вид и поведението на детето. Физическото развитие зависи например от диетата на детето, условията на живот и заобикалящата го среда в дома, от достъпа до здравни грижи, от физическите дейности или от участието в детски труд и домакинска работа. Комуникационните умения, нивото на знания и когнитивните умения зависят от възможностите на детето за учене, за посещаване на училище и за образование и от други възможности на детето да развие своите нарастващи способности. Излагането на насилие и експлоатация може да има вредно въздействие върху всички аспекти от развитието и нарастващите способности на детето. Децата, които са били изложени на сексуална експлоатация, могат да демонстрират сексуално поведение, което е необичайно за техни връстници, които са израснали в защитена среда. Културните и половите норми и социалните конструкции на детството могат да окажат влияние върху взаимодействието на детето с връстниците. Децата могат да бъдат подложени ранна възраст на обред за инициация и да започнат да поемат отговорности за доходите и прехраната на семейството. Децата може да са женени и да имат свои деца в ранна възраст. Децата, които са станали свидетели на насилие или които са били принудени да извършват насилие, например в контекста на въоръжени групировки или сили, може да са принудени и обучени да показват високо ниво на насилие или агресия, когато взаимодействат с другите.⁸⁴ Оценките за възрастта трябва да бъдат съобразени с миналите преживявания и уязвимост на детето, както и да бъдат взети предвид при тълкуването на резултатите.

Примери за практика

138. В Италия националният закон № 47 от 21 април 2017 г. относно мерките за защита на непридружените непълнолетни предвижда, че оценката на възрастта се извършва от органите за обществена сигурност с участието на културни посредници и в присъствието на настойника или временния настойник на детето. Процедурата за оценка на възрастта започва само след като е гарантирано, че детето е получило незабавна хуманитарна помощ.⁸⁵

Прилагане на марж на допустима грешка в полза на лицето

139. В светлината на неточността в науката и ненадеждността на методите за оценка на възрастта, резултатите от оценката на възрастта трябва да бъдат представени с марж на допустима грешка. Документацията за оценка на възрастта трябва да включва ясно изложение на използваните методи и маржа за допустимата грешка на всеки конкретен метод. В светлината на принципите на презумпцията за непълнолетна възраст и най-добрия интерес на детето допустимата грешка винаги следва да се прилага в полза на лицето, което е претърпяло оценка на възрастта. Лицето трябва да бъде разглеждано като дете, докато не бъдат предоставени допълнителни доказателства, които да обосноват възрастта на лицето.⁸⁶
140. Когато не се приложи маржът на допустима грешка, детето ще остане изключено от специфичните грижи, защита и подкрепа, на които то има право съгласно съответните национални закони и международни стандарти. Липсата на подходяща защита и подкрепа може да постави децата в риск от насилие и експлоатация, да подкопае личното им развитие и социална интеграция и да им попречи да участват ефективно в процедурата за убежище.⁸⁷

⁸⁴ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 16.

⁸⁵ Италия: Закон № 47 от 7 април 2017 г. за мерките за защита на непридружените непълнолетни лица [Disposizioni in materia di misure di protezione dei minori stranieri non accompagnati], Официален вестник бр. № 93 от 21 април 2017 г., член 19bis(3).

⁸⁶ Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, *Непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане*, Резолюция 1810(2011), 15 април 2011 г., ал. 5.10. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15-16.

⁸⁷ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15-16.

Примери за практика

141. Маржът на допустима грешка все още не се прилага всеобхватно в държавите -членки на Съвета на Европа. 20 държави заявиха, че при определянето на вероятната възраст на дадено лице са взети предвид маржовете на допустимите грешките (от 37 отговора на проучването от края на май 2017 г.).
142. В **Люксембург** ако рентгенологът, извършил първата рентгенография на китка в рамките на процедура за оценка на възрастта, стигне до заключението, че лицето може да е дете, лицето се счита за дете и не трябва да се правят допълнителни рентгенови изследвания, за да се търси допълнително изясняване.
143. В **Полша** възрастта на индивида се определя от по-ниската възраст в рамките на допустимата грешка, определена чрез рентгенография на китка. В случаите, когато възрастта на дадено лице е оценено на повече от 18 години и маржът на допустима грешка показва, че дадено лице може да е на възраст под 18 години, лицето се счита за дете.

Г. Процедурни гаранции в процедурите за оценка на възрастта

Решение за оценка на възрастта

144. Решенията за оценка на възрастта могат да доведат до съдебно оспорване и следователно в най-добрия интерес на детето и на лицата, вземащи решение, е да има ясен отчет за начина на вземане на решение относно възрастта на отделното лице.
145. Ако оценката на възрастта стигне до заключението, че вероятната възраст на детето попада в обхват, който включва непълнолетна възраст, лицето трябва да бъде официално признато за дете. Ако детето е декларирало датата на раждане преди оценката за възрастта и тази дата е в диапазона, утвърден от оценката за възрастта, то тази дата трябва да бъде записана и призната за официална дата на раждане на детето. Ако детето не е било в състояние да заяви своята дата на раждане, най-ниската възраст в границата, определена от оценката, трябва да се регистрира като възраст на детето.⁸⁸
146. Решението за оценка на възрастта трябва да бъде документирано в писмена форма с ясни и прозрачни правни аргументи.⁸⁹ Документацията включва информация относно използваните методи, тяхната научна надеждност и маржа на допустима грешка.
147. Решението за оценка на възрастта, заедно с цялата подкрепяща документация, трябва да бъде предоставено на детето и на неговия процесуален представител и родител или настойник.⁹⁰ Документацията трябва да бъде предоставена своевременно, след като решението бъде взето.

⁸⁸ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 10-11.

⁸⁹ Комитет по правата на детето, *Общ коментар № 14 (2013)*, ал. 97.

⁹⁰ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012, стр. 13-14.

Примери за практика

148. Оценките за възрастта често се включват в процедурите за предоставяне на убежище и не водят непременно до отделно официално решение. Такъв е случаят в 12 държави-членки на Съвета на Европа. В 10 държави оценката за възрастта води до официално решение (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).
149. В **Ирландия** Министерството на правосъдието и равенството е компетентният орган за вземане на решения за оценка на възрастта. Агенцията за детето и семейството [Tusla] предоставя становище, което се формира от службите за закрила на детето въз основа на професионална оценка. Министерството на правосъдието и равенството взема предвид това мнение при разглеждането на молбата за убежище. Официално решение за статут на пълнолетен или непълнолетен се прави въз основа на професионалната оценка в Агенцията за детето и семейството.

Право на изслушване

150. Детето има право да изрази своето мнение и то да бъде взето предвид във всички фази на процедурата за оценка на възрастта. За да запазят това право на практика, държавите трябва да гарантират, че детето има достъп до съдействие от процесуален представител, както и от квалифициран преводач и културен посредник в зависимост от случая. Непридружените и разделените деца имат право да бъдат подпомагани от настойник.⁹¹

Примери за практика

151. В **Норвегия** резултатите от медицинската оценка на възрастта се представят на детето по време на интервюто за убежище. Интервюто за убежище се организира по начин, който отчита възрастта и зрелостта на кандидата. Кандидатът и неговият настойник имат възможност да коментират решението за оценка на възрастта по време на интервюто. Те получават също така възможност да коментират възрастта на кандидата.

Право на информация

152. По всяко време на процедурата за оценка на възрастта детето има право да търси, получава и разпространява информация. Информацията трябва да бъде предоставена на език, който детето разбира.⁹² Информацията и съветите трябва да бъдат съобразени с пола и културата и трябва да се предоставят на детето по начин, който е съобразен с неговата възраст и зрялост.⁹³

Примери за практика

153. В **Белгия** е изготвена листовка, която обяснява на прост и лесно достъпен език процедурата за оценка на възрастта и защо тя е смятана за необходима. Листовката е на разположение на различни езици и се предоставя на лицето, което е обект на оценка на възрастта. Листовката допълва информацията, предоставена на лицето устно. Тя представя информация за съмненията, които са били изразени

⁹¹ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 12. Международен пакт за граждански и политически права, чл. 14. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 25. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 12 (2009). Комитет по правата на детето, Общ коментар № 14 (2013), ал. 90. Вж. също раздела относно [Правото на изслушване](#).

⁹² Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 17. Международен пакт за граждански и политически права, чл. 19. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 25. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 12 (2009). Комитет по правата на детето, Общ коментар № 14 (2013), ал. 90. Вж. също раздела относно [Правото на изслушване](#).

⁹³ Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно правосъдието, подходящо за деца, 2010 г., насока IV. А. 2.

по отношение на възрастта на лицето, какво ще се случи и какво означава медицинският преглед за оценка за възрастта и последиците от оценката на възрастта. Тя обяснява също така какъв вид документация може да бъде смятана за доказателство за възрастта.

154. В Италия националният закон № 47 от 21 април 2017 г. относно мерките за закрила на непридружените малолетни лица предвижда, че лицето, за което се предполага, че е дете и е подложено на оценка за възрастта, е уведомено, че възрастта му трябва да бъде оценена чрез социално и медицинско оценяване. Предполаганото дете е информирано за вида оценка, която ще бъде осъществена, за възможните последици и за възможността да откаже да се подложи на такива прегледи. Детето е информирано на език, който разбира, и при необходимост с помощта на културен посредник, както и като се взема предвид неговата степен на зрялост и грамотност. Информацията се предоставя и на настойника на детето.⁹⁴

Помощ от процесуален представител и настойник

155. Трябва да бъде назначен процесуален представител, който да подпомага детето във всички правни и процедурни въпроси, свързани с процедурата за оценка на възрастта. Правната защита представлява процесуална гаранция във всички съдебни и административни производства, включително в процедурите за оценка на възрастта. Законният представител подкрепя детето да търси и получава информация на език, който детето разбира, гарантира, че възгледите на детето са разгледани и взети под внимание и че процедурата винаги зачита правата на детето.⁹⁵
156. В случаите на непридружени или разделени деца или деца, чиито родители не са в състояние да упражняват настойничеството на детето си, детето има право да му бъде назначен настойник. Ако настойникът не може да бъде назначен незабавно, до назначаването на такъв позицията се заема от временен настойник. Настойникът има право да работи за най-добрия интерес на детето и да подпомага ограничената правоспособност на детето по всички въпроси, свързани с него. Поради това подкрепата на настойника е от съществено значение преди и по време на оценката на възрастта, както и докато се изчаква потвърждението за непълнолетна възраст. Услугите за настойничество следва да бъдат предоставяни в съответствие със стандартите за качество на настойничеството, предвидени в международните и европейските стандарти. Макар че настойникът не е упълномощен да действа като адвокат или процесуален представител на детето, той или тя трябва да бъде квалифициран и подготвен да действа като адвокат на отделното дете и да подпомага правата и интересите на детето в контакт с всички съответни органи, служби и специалисти, включително по отношение на процедурата за оценка на възрастта.⁹⁶

⁹⁴ Италия: Закон № 47 от 7 април 2017 г. за мерките за защита на непридружените непълнолетни лица [Disposizioni in materia di misure di protezione dei minori stranieri non accompagnati], Официален вестник бр. № 93 от 21 април 2017 г., чл. 5, ал. 5.

⁹⁵ Конвенция на ООН за правата на детето чл. 12.2, чл. 37.г, чл. 40. Международен пакт за граждански, културни и политически права, чл. 13, чл. 14.2 б. Директива на ЕС за условията за приемане от 2013 г. (преработен текст), чл. 2(j), чл. 9, чл. 24, чл. 26. Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. (преработен текст), съображение 23, чл. 2(п), членове 7, 20-23, 25. Квалификационна директива на ЕС от 2011 г. (преработен текст), Членове 31.1, 31.2 и 31.6. Директива на ЕС за борба с трафика на хора от 2011 г., съображения 19, 23 и 24, чл. 12.2, чл. 14.2, чл. 15, чл. 16.3. Директива за предотвратяването и борбата с трафика, съображения 19, 23 и 24, чл. 12.2, чл. 14.2, чл. 15, чл. 16. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 14 (2013), ал. 90, 96. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 25, 33-38, 63, 69, 72, 89, 95, 99. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015 г., стр. 11. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 14.

⁹⁶ Конвенция на ООН за правата на детето чл. 14.2, чл. 18. Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора, чл. 10.4. Директива на ЕС относно предотвратяването и борбата с трафика на хора от 2011 г., съображения 19, 23 и 24, чл. 12.2, чл. 14.2, чл. 15, чл. 16.3. Квалификационна директива на ЕС за 2011 г. (преработен текст), чл. 31.1, чл. 31.2 и чл. 31.6. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 21, 24, 25, 33-38, 55, 63, 69, 72, 89, 95, 99. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 14. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 12-13.

157. Детето не може да бъде насочено към процедура за оценка на възрастта, преди да бъде назначен процесуален представител и настойник и да има ефективен контакт с детето. Детето има право да бъде информирано за правото на процесуално представителство и настойник и за неговото назначаване на език, който детето разбира. Назначаването на процесуален представител и настойник се осигурява без неоправдано забавяне.
158. Процесуалните представители и настойниците трябва да бъдат безпристрастни, доколкото са официално упълномощени да насърчават най-добрите интереси на детето, на което те помагат, и да представят вжданията на детето. Те трябва да бъдат независими от органа, който разпорежда или провежда оценки на възрастта, както и от всеки друг орган, който има интерес от резултата от процедурата. Процесуалните представители и настойниците следва да наблюдават процедурата за оценка на възрастта, за да гарантират, че тя се извършва по безопасен начин и по начин, който зачита правата, достойнството и физическата неприкосновеност на детето. Процесуалният представител и настойникът трябва да присъстват във всеки един момент по време на процедурата за оценка на възрастта.⁹⁷

Примери за практика

159. Процесуален представител или настойник се назначава, за да помага на детето в процедурата за оценка на възрастта в 26 държави членки на Съвета на Европа (от 37 отговора на проучването от края на май 2017 г.).
160. В **Гърция** националното законодателство предвижда назначаването на настойник на детето, който да предприеме всички необходими действия за насърчаване на правата и най-добрия интерес на детето по време на процедурата за оценка на възрастта.⁹⁸

Квалифицирани специалисти и безпристрастност

161. Оценките за възрастта трябва да бъдат извършвани от специалисти, които са специално обучени и квалифицирани за тази цел. Те имат нужда от необходимите знания и умения в своята специфична област и в работата и общуването с деца с цел извършване на оценката по квалифициран и съобразен начин.⁹⁹ Специалистите, които провеждат оценки на възраст, трябва да бъдат запознати с националния, социалния и културния произход на лицето, чиято възраст оценяват и трябва да бъдат компетентни да разгледат влиянието на различни начини на живот и условия на околната среда върху физическото, емоционалното и психическото развитие на детето.¹⁰⁰
162. Специалистите, които извършват процедури за оценка на възрастта, трябва да бъдат институционално и професионално независими от имиграционните органи, от органите, които предоставят услуги на деца или от всеки друг орган, който има интерес във връзка с резултата от процедурите за оценка на възрастта.¹⁰¹

⁹⁷ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 14. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012, стр. 12-13.

⁹⁸ Гърция: чл. 45(4)(а) от Закон 4375/2016.

⁹⁹ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 3, чл. 20 и чл. 25. Директива на ЕС за условията на приемане от 2013 г. (преработена версия), чл. 24.4. Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. (преработена версия), чл. 25.5. Квалификационна директива на ЕС от 2011 г. (преработен текст), чл. 31. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), ал. 95-97. Комитет по правата на детето, Общ коментар № 14 (2013), ал. 94. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015 г., стр. 11. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 17. Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 10.

¹⁰⁰ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 15.

¹⁰¹ Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 17.

163. Специалистите, чиято роля е в реален или потенциален конфликт с оценяваното лице и неговите права и интереси, не трябва да участват в извършването на оценки на възрастта, тълкуване на резултатите или вземане на решения за оценка на възрастта.¹⁰²
164. Специалистите, които участват в оценките на възрастта, следва да получават периодично обучение, включително мултидисциплинарно обучение, за извършване на оценки на възрастта в съответствие с най-съвременните знания и доказателства. Обучение трябва да бъде осигурено и при интервюиране на деца, при общуване с деца от различни национални и културни среди, както и с травмирани деца, и при работа с преводачи или културни посредници при общуване с деца.¹⁰³

Примери за практика:

165. в **Малта** процедурите за оценка на възрастта се извършват от социални работници. Социалните работници посещават различни модули за обучение, организирани от ЕСПОУ. Те също така преминават обучение, организирано от агенцията, относно благосъстоянието на кандидатите за убежище в Малта и други национални/международни курсове.
166. Във **Франция** обучителни курсове се организират от Националното училище за младежка закрила и от Националния център за териториално обществено обслужване. Обучението е насочено към социални работници или служители на отделите, отговарящи за оценката на възрастта, и към служителите на сдруженията, на които департаментите са делегирали задачата за оценка на възрастта. Обучението предоставя знания за миграционния път и травмите на непридружените деца, особените ситуации, уязвимостта и нуждите от защита на тази група. Обучението ще подготви социалните работници да допринесат за оценката на възрастта, като се съсредоточи по-специално върху социалната оценка на лицата. Обучението дава информация за съответното национално законодателство и подготвя служителите за предотвратяване на психо-социални рискове, свързани с тяхната роля в процедурите за оценка на възрастта на непридружените деца. На национално ниво курсовете за обучение улесняват хармонизирането на професионалните способности, умения и практики в цялата страна.¹⁰⁴
167. В **Швеция** служителите, свързани с процедурата, служителите, които взимат решения и съдебните служители, които участват в оценките на възрастта в Шведския съвет по въпросите на миграцията, редовно са обучавани за всички различни аспекти на процедурите за оценка на възрастта, включително за техники за интервюиране и оценка на доказателствата. Молбите за убежище на непридружени деца се оценяват от персонал със специални компетентности. Шведската агенция за миграция предлага специални програми за обучение, които включват обучение за интервюиране на деца, както и познания за детското развитие. Културните аспекти и аспектите, свързани с пола, са неразделна част от обучението на персонала на агенцията.

Навременност на процедурата за оценка на възрастта

168. Оценките за възрастта се извършват своевременно, като надлежно се отчита ролята на процедурата като предварително условие за даване на информация за други процедури, производства или процеси на вземане на решения. Необходимо е да се предотврати неоправдано забавяне и да се предполага, че всяко забавяне е в ущърб на детето.¹⁰⁵ Времето, необходимо за оценка на възрастта, не трябва,

¹⁰² Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 10.

¹⁰³ Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 10.

¹⁰⁴ Франция: Обучението е предвидено съгласно чл. R 221-11 и чл. 4 от Указа от 19 ноември 2016 г.

¹⁰⁵ Комитет по правата на детето, Общ коментар № 14 (2013), ал. 93. Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 14-15.

например, да пречи на лицето да кандидатства за международна закрила като дете и да се позове на специфични за децата основания за убежище.

169. Времето и продължителността на процедурите за оценка на възрастта трябва непременно да бъдат определени със оглед с най-добрия интерес на детето. Детето трябва да бъде информирано за времето и продължителността на всички стъпки в процедурата.
170. Времето на процедурата за оценка на възрастта трябва да отчита надлежно всички уязвимости, нужди от спешни или защитни мерки, които детето може да има. По-специално е необходимо да се даде възможност на детето да получи доверието и увереността, които са му необходими, за да си спомни и да обменя информация, изисквана за целите на оценката на възрастта. Поради това оценката за възрастта не трябва да бъде започната при първия пункт на влизане или при първия контакт след пристигането, а след като детето е насочено към службите за настаняване, грижи за деца и защита.¹⁰⁶
171. Необходимостта от въвеждането на процедурни гаранции, като например назначаването на (временен) настойник и/или процесуален представител, не трябва да води до неоправдано забавяне на процедурата.
172. В случаите, когато детето желае да обжалва резултатите от оценката на възрастта, процедурата по обжалване следва да бъде достъпна и приключена своевременно, за да се предотврати допълнително неоправдано забавяне.

Примери за практика

173. В **Малта** процедурата за оценка на възрастта е структурирана в три етапа, които са ясно определени и трябва да спазват конкретни времеви рамки. Процедурата е ограничена до обща продължителност от 10 дни. Оценката и решението са отговорност на Експертна група за оценка на възрастта, която се състои от трима социални работници със специално обучение по оценка на възрастта съгласно ръководството и насоките на ЕСПОУ. До 10^{-ия} работен ден от деня на сезирането, председателят трябва да представи решение.
174. В **Гърция** процедурата за оценка на възрастта започва след пристигането на лицето на границата или залавяне на гръцката територия. Според закона процедурата трябва да бъде завършена в рамките на максимум 25 дни.¹⁰⁷

Навременното проследяване на оценката за възрастта

175. Когато оценката на възрастта потвърди, че лицето е дете и когато лицето преди това не е било настанено в детски заведения или в други центрове за настаняване на деца, трябва незабавно да се извърши насочване към такова настаняване, услуги и грижи за деца.¹⁰⁸ Ако лицето преди това е било възпрепятствано да се ползва от услуги, на които имат право момчета и момичета под 18-годишна възраст, достъпът до тези услуги се предоставя своевременно и незабавно.

¹⁰⁶ Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 14-15.

¹⁰⁷ Гърция: Закон № 4375 от 2016 г. за организацията и функционирането на службата за убежище, апелативния орган, службата за приемане и идентификация, създаването на Генералния секретариат за приемане, транспонирането в гръцкото законодателство на разпоредбите на Директива 2013/32/ЕС.

¹⁰⁸ Детски фонд на ООН, Оценка на възрастта: Техническа бележка, 2013 г., стр. 21.

Механизъм за обжалване

176. Лицата, които са в процес на оценка на възрастта, трябва да имат достъп до механизъм за докладване и жалби, който да е съобразен с децата. Те трябва да бъдат информирани на език, който разбират, относно това как да имат достъп до тези механизми, за да докладват за нарушения срещу техните права по време на процедурата за оценка на възрастта. Тези механизми трябва да осигуряват ефективно проследяване на всички получени доклади и жалби, включително конкретна и ефективна подкрепа в случаите, когато са нарушени правата на лицето, подлежащо на оценка на възрастта, или които и да било процедурни гаранции.¹⁰⁹

Право на обжалване на решения за оценка на възрастта и за тяхното преразглеждане и ревизиране

177. Процедурите за оценка на възрастта следва да предоставят възможност на лицето, чиято възраст е в процес на оценяване, да поиска резултата от оценката да бъде преразгледан или променен. Преразглеждане или променяне на решението може да бъде в най-добрия интерес на детето, когато детето може да представи новопостъпила информация или документация, или да поправи всяка информация, която неправилно е отразена в документацията, която подкрепя решението.
178. Ако лицето, преминало оценка на възрастта, впоследствие е в състояние да предостави документно доказателство за възрастта или ако компетентният орган получи тези документи след приключване на оценката, тези доказателства трябва да бъдат прегледани и взети предвид своевременно. Ако такова доказателство показва дата на раждане в рамките на определената граница на възраст или ако лишава от действие резултатите от предишната оценка за възрастта, записаната възраст на лицето се коригира по съответния начин.¹¹⁰
179. Решенията, взети въз основа на оценките на възрастта и на самата процедура за оценка, следва да бъдат предмет на административни или съдебни обжалвания.¹¹¹ Процедурите за обжалване трябва да бъдат съобразени с детето и достъпни за детето и неговия процесуален представител. Информацията относно възможността за обжалване трябва да бъде предоставена на език, който детето разбира.¹¹²
180. За да се използват механизми за преразглеждане или промяна на решението или за да бъде обжалвано решението, детето трябва да има достъп до средства за правна защита, включително до правна помощ и представителство от квалифициран адвокат безплатно, както и до устен превод, когато това се изисква. Процедурите за обжалване трябва да бъдат навременни и да бъдат съобразени с деца.

Примери за практика

181. Правото на обжалване се прилага пряко към решението за оценка на възрастта или към молбата за убежище, когато процедурите за оценка на възрастта са неразделна част от процедурата за търсене на международна закрила. В 15 държави членки на Съвета на Европа, лицето има право да обжалва решението за оценка на възрастта или да осигури неговото

¹⁰⁹ Конвенция на ООН за правата на детето, чл. 12. Комитет на ООН за правата на детето, Общ коментар № 2 (2002). Генерална асамблея на ООН, Национални институции за насърчаване и защита на човешките права, A/RES/48/134, 1993.

¹¹⁰ Програма „Разделени деца в Европа“ *Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 10-11.

¹¹¹ Харта на ЕС, чл. 47. Европейската конвенция за правата на човека, чл. 13. Международен пакт за граждански и политически права, чл. 2, чл. 13, чл. 14(5). Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане, Резолюция 1810 (2011), 15 април 2011 г., ал. 5.10. Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., стр. 17. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015 г., стр. 11.

¹¹² Директива на ЕС за процедурите за убежище от 2013 г. чл. 19 и чл. 25.4.

переразглеждане. В 13 страни лицето има достъп до средства за правна защита, когато иска да обжалва решението за оценка на възрастта или да получи переразглеждане (от 37 отговора на проучването към края на май 2017 г.).

182. Докато са в чужбина, децата имат право да получават помощ и съдействие от посолствата или консулските служби, които представляват техните държави на произход в държавата, в която пребивават към настоящия момент. Консулските служби могат да помагат на детето да получи достъп до документи за самоличност и други съответни официални документи, които се изискват за целите на оценката на възрастта.¹¹³ Контактът с консулските служби и посолствата е подходящ само за деца мигранти.
183. Ако детето кандидатства за международна закрила, никога не трябва да осъществява контакт с властите от неговата държава на произход. Това се отнася до контакт от страна на детето, неговия настойник, процесуален представител или от страна на органите, които извършват оценката на възрастта. Всеки контакт с посолството или консулските служби на страната на произход на детето, търсещо убежище, трябва да се избягва, тъй като това може да застраши детето и няма да бъде в негов най-добър интерес.

IV. Закони и политики, свързани с процедурите за оценка на възрастта

Стандартизирани процедури и протоколи, ръководещи оценките на възрастта

184. Процедурите за оценка на възрастта трябва да бъдат ясно дефинирани и регулирани със закон и/или специфични политики или протоколи.
185. Регламентите трябва да изясняват всяка стъпка от процедурата, включително съображенията при насочването на лица към оценка на възрастта, подбора на методите, използването на съвременни методи, които осигуряват най-високите стандарти за безопасност и научна надеждност, документацията за процеса, процеса на вземане на решения и процедурните гаранции.
186. Трябва да има стандартизирани протоколи, които да ръководят експертите и длъжностните лица при извършването на процедури за оценка на възрастта.¹¹⁴ Те следва напълно да отговарят на съответните международни и европейски стандарти и да отразяват съвременните знания и доказателства относно методите и процедурите за оценка на възрастта. Те също така следва да регулират условията за мултидисциплинарно и междуведомствено сътрудничество в процедурите за оценка на възрастта.

Примери за практика

187. Националните закони регулират процедурите за оценка на възрастта в 31 от отговорилите държави членки на Съвета на Европа. Освен това, 22 държави са въвели или са в процес на разработване на законоустановени процедури, протоколи или насоки (от 37 отчетени отговора към края на май 2017 г.).
188. В Кипър лекарите са обучени в методите за оценка на възрастта в рамките на специалния план за подкрепа на ЕСПОУ за Кипър. В този контекст службата за убежище на Министерството на вътрешните работи, в сътрудничество с Министерството на здравеопазването и

¹¹³ Виенската конвенция на ООН за консулските отношения.

¹¹⁴ Програма „Разделени деца в Европа“ Становище за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа, 2012 г., стр. 9.

социалните служби на Министерството на труда, социалните грижи и социалното осигуряване са изготвили насоки, които описват реда, който трябва да се следва в процедурите за предоставяне на убежище и медицинските процедури.

189. В **Литва** Наредбата на министрите на социалното осигуряване и труда, вътрешните работи и здравеопазването от юни 2016 г. установява процедури, които да се следват в случаите на непридружени деца. Наредбата предоставя насоки за оценка на възрастта, както и настаняване и други въпроси, засягащи непридружени деца. Разпоредбите са задължителни за социалните служби, правоприлагачите и здравните институции.¹¹⁵
190. **Норвежката** Дирекция по имиграцията понастоящем преразглежда политическите насоки за процедурите за оценка на непридружените деца и възрастта. Преразгледаните насоки предоставят по-конкретни указания за това как трябва да се извършват оценките на възрастта и как събраната информация и доказателства трябва да бъдат балансирани и да им се отдава значение в крайния процес на вземане на решения относно възрастта на лицата.¹¹⁶

Оценка на въздействието и оценка на националните закони и политики, регулиращи процедурите за оценка на възрастта

191. Национални закони, политики, регламенти, разпределение на бюджета и други политически решения относно процедурите за оценка на възрастта трябва да бъдат предмет на оценки на въздействието върху правата на детето. Оценките на въздействието трябва да гарантират, че реформите на националната политика и административните решения са в съответствие с човешките права на детето, както е предвидено в Конвенцията на ООН за правата на детето и съответното национално законодателство. Констатациите и резултатите от оценките на въздействието следва да носят информация на протичащия процес на реформа на закона и политиката.

Мониторинг и надзор

192. Необходимо е да има процедури, за да се гарантира, че политиките, процедурите и практиката за оценка на възрастта подлежат на ефективен мониторинг и надзор. Мониторингът трябва да се извършва от държавни институции, както и независимо, например от Омбудсманите за деца и други структури за човешки права. Мониторинговите дейности трябва редовно да изслушват и да вземат предвид мненията на лицата, подложени на оценка на възрастта, на техните процесуални представители и настойници, както и на експертите и длъжностните лица, които участват в процедурите за оценка на възрастта.
193. Констатациите и резултатите от мониторинга следва да бъдат представени и обсъждани публично. Трябва да има ясно установени механизми, които да гарантират, че констатациите и препоръките, които произтичат от мониторинга, се използват като информация в продължителния процес на реформиране на законите, политиката и практиката в областта на процедурите за оценка на възрастта. Националните парламенти следва да упражняват своята надзорна функция, включително чрез изслушване на периодични презентации на констатациите и препоръките от мониторинга и насърчаване на тяхното прилагане чрез съответната реформа на законодателството.

¹¹⁵ Литва: Наредба на министрите на социалното осигуряване и труда, вътрешните работи и здравеопазването, приета на 9 юни 2016 г. (№ А1-284/1V-425/V-739).

¹¹⁶ Норвегия: Политически насоки, издадени от Норвежката дирекция по имиграция (PN 2012-011 в процес на преразглеждане), достъпни на адрес: <https://udiregelverk.no/no/rettskilder/udi-praksisnotater/pn-2012-011/>

Взаимно признаване на резултатите от оценката на възрастта

194. Националните системи за закрила на детето и транснационалното сътрудничество в делата за закрила на детето трябва да имат за цел да позволят взаимното признаване на резултатите от оценката на възрастта както в рамките на държавите, така и в трансграничен план. Взаимното признаване на резултатите от оценката не позволява детето да бъде подлагано на повтарящи се или многократни оценки на възрастта. То също така намалява тежестта върху органите, отговарящи за оценката на възрастта, и им позволява да спестят време, човешки и финансови ресурси при оценката на самоличността и случая на лицето.
195. За да се постигне тази цел, държавите трябва да гарантират, че оценките за възрастта се основават на правата, съобразени са с децата и ползват информация, базирана на знания и доказателства. Оценките за възрастта трябва да се извършват съгласно общи стандартизирани процедури, като се прилагат съпоставими методи и процедурни гаранции. Хармонизирането на процедурите за оценка на възрастта също може да се изисква за националните региони на федералните държави, както и за автономните територии на държавите.
196. Транснационалната рамка, която позволява взаимното признаване на резултатите от оценката на възрастта, трябва да осигури възможност и подходяща подкрепа за лицето да обжалва решенията за оценка на възрастта от друга държава, регион или територия, или да поиска преглед или ревизиране на предишните резултати от оценката на възрастта в новото място или държава на пристигане. Докато резултатите от преразглеждането или обжалването се изчакват, за лицето трябва да се предполага, че е дете и то трябва да бъде третирано в съответствие с това.¹¹⁷

Съдебна практика

197. Случаите, свързани с процедурите за оценка на възрастта, се насочват все повече към съдебната власт и има увеличаващ се обем съдебна практика от националните съдилища на държавите членки на Съвета на Европа и от Европейския съд по правата на човека. В допълнение към юриспруденцията по отношение на процедурите за оценка на възрастта, други случаи са от значение за някои аспекти на процедурите за оценка на възрастта, като например информираното съгласие за инвазивен медицински преглед, по което Европейският съд по правата на човека е издал присъда по дело срещу Турция през 2011 г.¹¹⁸ През февруари 2011 г. Европейският съд по правата на човека постановява, че **Турция** е нарушила правото на 16-годишно момиче да бъде защитено срещу унижително отношение. През 2002 г. момичето е отведено в полицейско управление по подозрение за участие в незаконна организация. Докато е в полицейското управление, момичето съобщава, че е било обект на сексуално насилие там. В отговор на тези твърдения полицията е поискала медицински и гинекологически преглед, за да установи дали има доказателства за сексуално насилие. Проверката е проведена без съгласието на момичето. Обвиненията срещу момичето са отхвърлени и тя е освободена. Момичето страда от посттравматичен стрес и депресия в резултат на медицинския и гинекологичен преглед, докато е в ареста. Жалбите, подадени през 2004 г., обаче, бяха отхвърлени.
198. Европейският съд по правата на човека постановява, че третирането на момичето представлява нарушение на чл. 3 от Европейската конвенция за правата на човека (защита срещу унижително отношение). Органите не са получили съгласието на момичето или на неговия процесуален представител за гинекологичния преглед. Като се има предвид нейната уязвима позиция в полицейския арест, от момичето не би могло да се очаква да се противопостави на такъв

¹¹⁷ Програма „Разделени деца в Европа“ *Позиция за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г., стр. 11, стр. 14. „Лекари на света“, *Оценка на възрастта за непридружени непълнолетни. Когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015 г., стр. 12.

преглед. По това време не съществува закон, който да предпазва задържаните от произволни прегледи. Един гинекологичен преглед би могъл да бъде травматизиращ, особено за дете, на което трябва да бъдат предоставени допълнителни гаранции и предпазни мерки, като например даването на информираното му съгласие, да е придружено от неговия процесуален представител и да има избор дали прегледът трябва да бъде проведен от лекар мъж или жена. Органите, които са решили да подложат момичето на гинекологичен преглед, трябва да са били наясно с психическите последици от прегледа на момичето и са носели отговорност за спазване на защитните мерки и гаранции.¹¹⁹

199. Въпреки че този случай не е пряко свързан с процедурите за оценка на възрастта, той е от значение, тъй като съдът подчертава значението на получаването на информирано съгласие от страна на детето и от страна на неговия/нейния процесуален представител, преди да бъде насочено детето към медицински преглед. Рискът от това, че инвазивните медицински прегледи могат да имат вредно въздействие върху психо-социалното благополучие и здравето на детето и да доведат до (ре-)травматизиране, е ясно признат. Съдът подчертава също така, че децата, които са в ръцете на държавните органи, не могат да се противопоставят на медицински прегледи, ако са в уязвимо положение и не получават адекватна подкрепа в съответствие с техните права и нужди като деца.
200. През 2016 г. Европейският съд по правата на човека се произнесе по дело, заведено срещу **Малта** от две бивши непридружени деца, търсеци убежище, за това, че са били нарушени чл. 3 (защита срещу унижително отношение) и чл. 5 (§1 относно правото на свобода и сигурност и §4 относно правото на законност на задържането). Двете момчета са били граждани на Сомалия и са пристигнали в Малта през 2012 г. на възраст 16 и 17 години. И двамата са били задържани в продължение на приблизително 8 месеца, докато процедурите за предоставяне на убежище и оценките за възрастта са били в процес на изчакване. След като възрастовите оценки потвърждават и в двата случая, че момчетата са на възраст под 18 години, те са били освободени от центъра за задържане и са били насочени към център за настаняване за деца. Оценката за възрастта е извършена в единия случай в рамките на няколко седмици след пристигането на момчето, а в другия случай - около пет месеца след пристигането. И в двата случая момчетата са били уведомени неофициално, докато все още са били задържани, че оценките на възрастта са потвърдили, че са непълнолетни. И все пак освобождаването им от центъра за задържане е било забавено с още шест месеца в единия случай и с два месеца и половина в другия.
201. Двете момчета впоследствие са се оплакали от условията в центъра за задържане на имигранти, където трябвало да останат приблизително осем месеца в претъпкани помещения с липса на светлина и вентилация, в напрегната и агресивна атмосфера. Не са предлагани дейности или услуги за деца. Въпреки младата им възраст и уязвимия им статут на търсеци убежище, за момчетата е нямало помощни служби и информация, докато са пребивавали в тези центрове за задържане, което усложнило ситуацията и изострило страховете им. Те твърдят, че тяхното задържане е било произволно и незаконно, тъй като е представлявало модел на третиране на всички нелегални имигранти, пристигащи в Малта, без да се прави разлика между тях, и че те са били задържани независимо от твърдението, че са под възрастта за това. Също така не е имало правна защита, посредством която момчетата да оспорят задържането си.¹²⁰
202. През 2017 г. Европейският съд по правата на човека разгледа подобно дело срещу **Италия**. На 14 февруари 2017 г. Съдът постанови временно решение относно две непридружени деца, които са били настанени в приемно помещение за възрастни в Италия.

¹¹⁹ Европейски съд по правата на човека, Язгюл Йълмаз [Yazgül Yılmaz] срещу Турция, Дело № 36369/06, 1 февруари 2011 г., достъпно на адрес <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-598> на 21 април 2017 г.

¹²⁰ Европейски съд по правата на човека, Абдулахи Елми [Abdullahi Elmi] и Авейс Абубакар [Aweys Abubakar] срещу Малта, 25794/13 и 28151/13, 22

Съдът постанови, че италианското правителство трябва да прехвърли децата в места за настаняване на деца, тъй като условията в приемните центрове за възрастни се считат за нехуманни и унижителни, поради тежката пренаселеност, недостатъчните санитарни услуги и липсата на отопление през суровата зима. Двете деца не са се възползвали от специалните мерки за подкрепа и закрила, на които непридружените деца имат право съгласно националното законодателство, включително бързото назначаване на настойник. В отговор на полученото от Съда съобщение, италианското правителство приема, че въпросните две лица са възрастни.

203. Двете деца представиха медицинско становище, което ясно доказва тяхната непълнолетност въз основа на изследване на костната плътност. Те твърдят, че процедурата за оценка на възрастта, извършена преди това от италианските органи, не е била проведена в съответствие с националните закони и разпоредби. Въпреки че стандартите за процедурите за оценка на възрастта, за които споменават, са разработени специално за деца жертви на трафик, те твърдят, че тези стандарти са еднакво приложими за непридружените деца, търсещи убежище, които не са жертви на трафик. Тази позиция се подкрепя от Националния орган за деца и юноши, Италианската асоциация на съдиите за непълнолетни и други агенции и организации. Процедурите за оценка на възрастта, на които децата е трябвало да бъдат подложени, се основават само на един единствен метод - рентгенография на китка, не са приложени марж на допустима грешка и мултидисциплинарен подход, както и по-специално липсват педиатричен преглед и психологическа оценка. Освен това резултатите от оценката не са били съобщени на децата. По време на процедурата за оценка на възрастта и докато резултатите са били в процес на очакване, децата не са се възползвали от съмнението и презумпцията за непълнолетна възраст, а вместо това са били третирани като възрастни. Европейският съд по правата на човека споделя мнението за тези недостатъци на процедурите за оценка на възрастта. Той постановява, че италианското правителство е трябвало да гарантира, че децата са третирани като деца и са били насочени към подходящи центрове за настаняване на деца. Разглеждането на техните случаи е трябвало да се третира с приоритет.¹²¹
204. Също така на национално равнище процедурите за оценка на възрастта бяха разгледани от съдилищата на различни нива в 7 държави членки на Съвета на Европа (от 37 отговора на проучването от края на май 2017 г.).
205. В **Дания** Върховният съд на страната постанови през 2009 г., че в случаите, когато не са налице документи, които доказват възрастта на лицата, имиграционните органи трябва да придават голяма тежест на оценките за възрастта, направени от Департамента по съдебна медицина. Решението се отнася до случая на непридружено дете, чието искане за разрешение за пребиваване за целите на събиране на семейство е било отказано. Датската имиграционна служба е счела, че е възможно кандидатът да е бил на възраст над 18 години към момента на подаване на молбата. Датското министерство на бежанците, имиграцията и интеграцията подкрепило това решение. Кандидатът обжалвал решението на министерството пред Върховния съд, който постановил, че лицето трябва да бъде регистрирано като дете по време на кандидатстването за разрешение за пребиваване в Дания. Решението на Върховния съд се основава на следните мотиви: родителите са били предоставили точна информация за датата на раждане на детето една година преди детето да е кандидатствало за разрешение за пребиваване в Дания. Датата на раждане, посочена от родителите, е в съответствие с датата, записана в национален документ от Министерството на вътрешните работи на страната на произход и

¹²¹ Виж: Асоциация за юридически изследвания на имиграцията [Associazione per gli Studi Giuridici sull'Immigrazione], *Европейският съд по правата на човека разпорежда на правителството да прехвърли непълнолетните от Кона* [La Corte europea per diritti dell'uomo ordina al Governo di trasferire i minori da Cona], 24 февруари 2017 г., налично на адрес: <http://www.asgi.it/famiglia-minori/cedu-governo-minori-stranieri/> на 21 април 2017 г. Вижте също https://www.asgi.it/wp-content/uploads/2017/02/CEDU_art.-39_Cona_14.2.17_erased.pdf с достъп на 21 април 2017 г.

е била потвърдена и от трима свидетели. Върховният съд също така заявил, че оценката на възрастта, направена от Департамента по съдебна медицина, се основава на обективни констатации и трябва да има съответната тежест при отсъствието на други документи, които доказват възрастта на лицето.¹²²

206. Във **Франция** съществуващи документални доказателства не са били взети под внимание, преди дете да бъде насочено към оценка на възрастта, включително към медицински прегледи. В два от случаите, разгледани от Апелативния съд през 2009 г., граждани на Гана и Гвинея са претендирали, че са на възраст под 18 години и са представили свидетелства за раждане от държавите си на произход като доказателство. Във всеки от случаите това се е считало за достатъчно доказателство от съда, който е постановил, че лицето е дете. Въпреки наличието на тази документация, всяко от децата е било насочено към медицински прегледи за целите на оценка на възрастта. Медицинските методи обаче не са довели до убедителни резултати или са били противоречиви. И в двата случая решението на апелативния съд отбелязва, че преpraщането към процедури за медицинска оценка на възрастта е могло да бъде избегнато и че засегнатите лица трябва да преминат през процедури за обжалване, за да претендират за правата си да бъдат признати за деца.¹²³ Във **Франция** апелативният съд в Амиен подчертава в три решения през 2016 г., че възрастта на дадено лице не може да бъде определена единствено въз основа на медицински преглед. Съдът постановява, че информацията, предоставена от личните документи на лицето, има преобладаваща сила, ако те бъдат признати за валидни. Ако остава съмнение относно възрастта на дадено лице, се прилага принципът на съмнението и лицето се счита за дете. Апелативният съд в Дижон през 2014 г. постановява, че в случай, когато две медицински оценки са стигнали до противоречиви резултати относно възрастта на едно лице, то по-голяма тежест има тази, която изглежда най-благоприятна за съответното лице. Апелативният съд на Дуе [Douai] издава редица решения до 2013 г., в които се отбелязва ненадеждността на медицинските прегледи на костите за целите на оценката на възрастта. В отговор на позицията на съда прокуратурата реши да преустанови използването на този метод при оценката на възрастта.¹²⁴

207. В **Ирландия** комисариатът по въпросите на бежанците е интервюирал кандидат за убежище, за да оцени възрастта му в хода на процедурата за предоставяне на убежище и е стигнал до заключението, че лицето е пълнолетно. Искането му за убежище е било отхвърлено. Когато кандидатът обжалвал, Върховният съд отхвърлил решението за оценка на възрастта на основание, че не са били спазени минималните процедурни изисквания. Съдът отбелязал по-специално, че при процедурата за оценка на възрастта на кандидата не е предоставена информация за целта на интервюто с прости думи; също така кандидатът не е бил информиран с прости думи за причините или основанията, поради които обявената му възраст е била счетена за невярна и защо е имало резерви срещу документите за самоличност на кандидата и не му е дадена възможност за отговор по тези въпроси. Освен това съдът отбелязал също така, че кандидатът не е бил информиран ясно и своевременно за решението за оценка на възрастта и мотивите му и че възможността и процедурата за преоценка не са били съобщени устно и писмено. Впоследствие забележките на Съда относно

¹²² Дания: Решение на върховния съд № 83/2009 от 27 август 2009 г.

¹²³ Административен апелативен съд на Дуе, решение относно префекта на Сен-Маритим [Seine-Maritime] срещу г-н Рафаел Х. [Raphael X.] От 8 януари 2009 г. (административен съд на втора инстанция), достъпно на адрес: <http://www.legifrance.gouv.fr/affichJuriAdmin.do?oldAction=rechJuriAdmin&idTexte=CETATEXT00002025928&fastRegId=2043237033&fastPos=4431>. Апелативен съд в Лион, Специална камера за малолетни, решение относно Председателя на *Генералния съвет* срещу В.Х., 26 април 2004 г. (трибунал на втора инстанция), достъпно на адрес: http://www.gisti.org/IMG/pdf/jur_ca_lyon_2004-04-26.pdf. Цитирано в: Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011 г., стр. 30-31.

¹²⁴ Франция: Апелативен съд на Амиен, 28 януари 2016 г. (№ 1505366), 25 февруари 2016 г. (№ 15030331), 12 юли 2016 г. (№ 1601743). Апелативен съд в Дижон, 12 декември 2014 г. (№ 1505527). Апелативен съд в Дуе, Камера на индивидуалните свободи, 10 юли 2013 г. (№ RG 13/004X9).

тези процедурни недостатъци и неуспехи са преобразувани в положителни препоръки и стандарти за процедурите за оценка на възрастта.¹²⁵

208. В **Италия** Върховният съд решава през 2014 г., че оценка на китката посредством рентгенография е в състояние да осигури резултати с висока степен на сигурност по отношение на процеса на развитие и възрастта на дадено лице.¹²⁶ Дори когато резултатите се считат за много надеждни, италианската юриспруденция продължава да поддържа принципа на съмнението. През 2016 г. например съдът за непълнолетни във Венеция решава, че в случаите, когато прегледът с рентген оставя съмнения относно възрастта на лицето, презумпцията за непълнолетност все пак трябва да надделее.¹²⁷
209. В **Испания** съдебната практика на Върховния съд забранява на испанските органи да извършват прегледи за оценка на възрастта, когато имигрантите или търсещите убежище, които твърдят, че са деца, са предоставили документи, които доказват, че са на възраст под 18 години.¹²⁸
210. **Шведският** Миграционен апелативен съд реши през 2014 г., че решението за оценка на възрастта трябва да се съчетае с решението за убежище. Съдът постановява, че в случаите, когато кандидатът не може да подкрепи твърденията си за непълнолетност чрез документи, писмени доказателства или устни изявления, кандидатът може да получи възможност да бъде подложен на медицинска оценка на възрастта като допълнително средство за потвърждаване на твърдението му за непълнолетност. Миграционният съвет е длъжен да информира лицата за възможността за оценка на възрастта, докато в такива случаи не е задължен да предлага медицинска оценка на възрастта. Съдът също така посочва, че медицинските оценки на възрастта са само едно от няколко налични средства, позволяващи на кандидата да се освободи от задължението да доказва възраст.¹²⁹
211. В **Швейцария** Комисията по жалбите за убежище постановява през 2004 г., че е основателно съдът да постанови предварително решение относно възрастта на търсещия убежище, който твърди, че е дете и чиято възраст е под съмнение. Предварителното решение може да бъде издадено преди изслушването за убежище и преди да бъде назначен настойник на лицето, което твърди, че е дете. Оценката на възрастта се извършва въз основа на наличните доказателства. Процедурата за оценка на възрастта събира изчерпателни доказателства и претегля наличните доказателства за и против предполагаемата непълнолетност. Тежестта на доказване на непълнолетна възраст лежи върху кандидата, който трябва да представи доказателства за презумпцията за непълнолетна възраст в съответствие със Закона за убежището (раздел 7). Кандидатът трябва да бъде изслушан по всички аспекти, свързани с неговата възраст и причините, поради които лицето не притежава документи за самоличност. След това кандидатът трябва да бъде информиран за причините, поради които властите предполагат, че той не е дете. В това изслушване обаче лицето няма право на процесуално представителство.¹³⁰
212. Във **Великобритания**, апелативният съд потвърди решението на Върховния съд относно оценката на възрастта на лицата, търсещи убежище.¹³¹ Съдилищата са се произнесли срещу Министерството на вътрешните работи, тъй като то е декларирало, че имиграционните служители не могат просто да не вярват на декларираната възраст на търсещите

¹²⁵ Ирландия: А.М. срещу комисариат по жалбите за бежанци от Ирландия, Върховен съд, [2005] IЕНС 317, 6 октомври 2005 г. ("Решение Моук").

¹²⁶ Италия: Върховен съд (Cass. pen. sez. III), 25.3.2014 г., № 38280, във връзка с Върховния съд (Cass. pen. sez. VI), 10.03.2003 г., № 18336, вж. <https://www.personaedanno.it/attachments/article/46280/Corte%20di%20Cassazione%201.pdf>.

¹²⁷ Италия: съд за младежи от Венеция, решение от 2 декември 2016 г., депозирано на 23 декември 2016 г.

¹²⁸ Върховен съд на Испания, Граждански отдел, Дела № 280/2013 и № 1381/2013, 18 юли 2014 г.

¹²⁹ Швеция: Миграционен апелативен съд, MIG 2014:1, 11 февруари 2014 г.

¹³⁰ Швейцария: Правораздаване на бившия Съвет за жалби за убежище JICRA 2004/30 и JICRA 2005/16.

¹³¹ Решения на Апелативен съд на Англия и Уелс (Гражданско отделение) [2017] EWCA Civ 138, дело №: C4/2016/2787, Кралски съдилища, Лондон, 9 март 2017 г., с достъп на адрес: <http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2017/138.html> на 21 април 2017 г. Вж. също Информационна мрежа за правата на децата, CRINmail 67, Деца в съда, с достъп на адрес: <http://us12.campaign-archive2.com/?u=76b57aa44a860d071c2e9bf2f&id=42ea247dc8&e=5357da26f4> на 21 април 2017 г.

убежище. По отношение на лицата, чиято възраст е под съмнение, задържането им като стандартна мярка по причини, свързани с имиграцията, би могло да се счита за незаконно. Решението се отнася до случая на непридружено дете от Судан, търсещо убежище. Детето е насочено към имиграционно задържане, тъй като отговарящият за имиграцията е декларирал, че има основателни причини да предположи, че лицето е на възраст над 18 години. Съдът установил, че оценката на възрастта не може да се основава на убеждението на служител по имиграцията или единствено на физическия вид на лицето. Апелативният съд посочва, че възрастта на едно лице е обективен факт, който трябва да бъде оценен в рамките на процедура за оценка на възрастта.

213. В този случай момчето е било подложено на процедура за оценка на възрастта, преди да бъде насочено към задържане. Оценката на възрастта е извършена от социалните служби в града, където то е пребивавало. Оценката е довела до решение, което счита момчето за дете под 18-годишна възраст, а решението е издадено малко след като момчето е било насочено към имиграционно задържане. Въпреки резултата от тази процедура момчето не е било освободено от задържане, тъй като визуалната оценка, направена от длъжностно лице по имиграция, е получила по-голяма тежест от резултатите от процедурата за оценка на възрастта, извършена от местните социални служби.
214. Друг случай от **Великобритания** потвърждава тежките последици, които неправилните оценки на деца като пълнолетни могат да имат върху засегнатите лица. Момиче от Камерун подало молба за убежище в Обединеното кралство и е било оценено, че е на възраст 23 години, въпреки че е заявило, че е на 15 години. Социалните работници, на които е поверена оценката за възрастта, открили несъответствия в историята на момичето. Те решили, че това подкопава доверието в нея, но не дали възможност на момичето да изясни очевидните несъответствия. Тъй като е смятано за пълнолетно, на момичето му е отказано закрила и помощни услуги, на които децата имат право. Поради липсата на подкрепа и помощ тя е станала жертва на сексуално насилие.¹³²

V. Библиография

Международни и европейски стандарти, указания и препоръки:

Съвет на Европа Конвенция за защита на лицата при автоматизирана обработка на лични данни, ETS № 108, 28 януари 1981 г., с достъп на адрес: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/108> на 13 март 2017 г.

Съвет на Европа, Европейска конвенция за упражняване на правата на децата, Договор на Съвета на Европа № 160, 1996, 25 януари 1996 г., на разположение на адрес: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/160>

Съвет на Европа, Конвенция за борба с трафика на хора, Договор на Съвета на Европа № 197 от 6 май 2005 г., Конвенция на Съвета на Европа за борба с трафика на хора, с достъп на адрес: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168008371d> на 5 март 2017 г.

Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, Децата на мигрантите: Какви права на 18?, Резолюция 1996 (2014), 23 май 2014 г., с достъп на адрес: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-DocDetails-EN.asp?FileID=20926&lang=EN> на 5 март 2017 г.

Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, непридружени деца в Европа: Въпроси за пристигане, престой и връщане, Резолюция 1810 (2011), 15 април 2011 г., с достъп на адрес:

¹³² Мон, Кристин и Аманда Грей, *Нов подход за оценка на възрастта на непридружени и разделени деца: текущи практики и предизвикателства в Обединеното кралство*, 2010 г., стр. 1.

<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17991&lang=en> на 13 март 2017 г.

Парламентарна асамблея на Съвета на Европа, незаконни деца мигранти в нередовно положение: реална причина за безпокойство, Препоръка 1985(2011), 7 октомври 2011 г., на разположение на:

<http://www.assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=18041&lang=en>

Съвет на държавите от Балтийско море, *Насоки за насърчаване на правата на човека и най-добрите интереси на детето в случаи на трансгранична закрила на детето*, 2015 г., с достъп на адрес:

<http://www.childcentre.info/guidelines> на 1 март 2017 г.

Европейски парламент, Съвета и Комисията, Харта на основните права на Европейския съюз, 2012/C 326/02, 2012, [Харта на ЕС], с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT> на 5 март 2017 г.

Европейски парламент и Съвета на Европейския съюз, Директива 2011/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 5 април 2011 г. относно предотвратяването и борбата с трафика на хора и защитата на жертвите и заменящо Рамково решение 2002/629/JHA, (Директивата на ЕС за борба с трафика на хора от 2011 г.), с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:101:0001:0011:EN:PDF> на 5 март 2017 г.

Европейски парламент и Съвета на Европейския съюз, Директива 2011/95/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 г. относно стандартите за признаването на граждани на трети страни или лица без гражданство за лица, ползващи се с международна закрила, за единен статут на бежанците или на лицата, които отговарят на условията за субсидиарна закрила, и за съдържанието на предоставената закрила (преработена версия), [Директива за квалификациите на ЕС от 2011 г.], с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:337:0009:0026:en:PDF> на 5 март 2017 г. Европейски парламент и Съвет на Европейския съюз, Директива 2013/32/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. относно общите процедури за предоставяне и отнемане на международна закрила (преработен текст) [Директива на ЕС за процедурите за убежище за 2013 г. (преработен текст)], с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=celex%3A32013L0032> на 5 март 2017 г.

Европейски парламент и Съвет на Европейския съюз, Директива 2013/33/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 г. за определяне на стандарти за приемане на лица, търсещи международна закрила [Директива за условията за приемане на ЕС от 2013 г. (преработен текст)], с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013L0033> на 13 март 2017 г.

Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз, Директива 2013/59/Евратом от 5 декември 2013 г. за определяне на основните стандарти за защита от опасности, произтичащи от излагане на йонизиращи лъчения, и за отмяна на Директиви 89/618/Евратом, 90/641/Евратом, 96/29/Евратом, 97/43/Евратом и 2003/122/Евратом, с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0059> на 13 март 2017 г.

Европейския парламент и Съвета на Европейския съюз, Директива 95/46/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 24 октомври 1995 г. за защита на физическите лица при обработването на лични данни и за свободното движение на такива данни, с достъп на адрес: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:31995L0046> на 13 март 2017 г.

Камера на лордовете, Комитет на Европейския съюз, *Децата в криза: непридружени деца мигранти в ЕС*, 2ри Доклад от сесия 2016-17, HL Paper 34, 26 юли 2016 г., с достъп на адрес: <http://www.scepnetwork.org/images/21/295.pdf> на 2 април 2017 г.

Комитет на ООН за правата на детето, Общ коментар № 2 (2002), Ролята на независимите национални институции за защита на правата на човека в насърчаването и защитата на правата на детето, CRC/GC/2002/2, от 15 ноември 2002 г., с достъп на адрес: <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm> на 13 март 2017 г.

Комитет на Организацията на обединените нации за правата на детето, Общ коментар № 6 (2005), Третиране на непридружени и разделени деца извън тяхната страна на произход, CRC/GC/2005/6, 1 септември 2005 г., [Комитет за правата на детето, Общ коментар № 6 (2005)] с достъп на адрес: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fGC%2f2005%2f6&Lang=en на 5 март 2017 г.

Комитет на ООН за правата на детето, Общ коментар № 10 (2007 г.), Права на децата в областта на правосъдието за ненавършили пълнолетие, 25 април 2007 г., CRC/C/GC/10, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf>

Комитет на ООН за правата на детето, Обща бележка № 14 (2013) относно правата на детето за това най-добрите му интереси да са основно съображение (чл. 3, ал. 1), CRC/C/GC/14, 29 май 2013 г., [Комитет за правата на детето, Общ коментар № 14 (2013)] с достъп на адрес: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC%2fC%2fGC%2f14&Lang=en на 5 март 2017 г.

Общо събрание на Организацията на обединените нации, насоки за алтернативната грижа за децата, приета от Общото събрание, A/RES/64/142, 24 февруари 2010 г. [Насоки на ООН за алтернативната грижа, 2010 г.], достъпни на адрес: https://www.unicef.org/protection/alternative_care_Guidelines-English.pdf на 5 март 2017 г.

Генерална асамблея на ООН, Национални институции за насърчаване и защита на правата на човека, A/RES/48/134, 20 декември 1993 г., достъп на адрес: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r134.htm> на 13 март 2017 г.

Върховен комисариат на ООН по правата на човека, Общ коментар № 16, чл. 17, Право на зачитане на личния живот, семейството, дома и кореспонденцията, защита на честта и репутацията, HRI/GEN/1/Rev.9 (том I), 8 април 1988 г., с достъп на адрес: http://ccprcentre.org/page/view/general_comments/27798 на 13 март 2017 г.

Върховен комисариат на ООН за бежанците, Заключение относно децата в риск № 107 (LVIII), 2007 г., 5 октомври 2007 г., достъпно на адрес: <http://www.refworld.org/docid/471897232.html> на 5 март 2017 г.

Върховен комисариат на ООН за бежанците, насоки за международна закрила, искове за убежище за деца съгласно чл. 1, б. А, 2 и 1, б. Е от Конвенцията от 1951 г. и/или Протокола от 1967 г. относно статута на бежанците, HCR/GIP/09/08, 22 декември 2009 г., [Указания на ВКБ ООН относно молбите за убежище за деца, 2009 г.], с достъп на адрес: <http://www.refworld.org/docid/4b2f4f6d2.html> на 5 март 2017 г.

Върховен комисариат на ООН за бежанците, Насоки за политиките и процедурите при работа с непридружени деца, търсеци убежище, Женева, 1997 г. [ВКБ ООН, Насоки за непридружените деца, търсеци убежище, 1997 г.], достъпни на адрес: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3360.html> на 5 март 2017 г.

Върховен комисариат на ООН за бежанците; Бежанци, деца бежанци, Насоки за закрила и грижи, 1994 г., [UNHCR, Насоки за защита и грижи], достъпни на адрес: <http://www.refworld.org/docid/3ae6b3470.html> на 13 март 2017 г.

Програма "Разделени деца в Европа" Декларация за добра практика, 4то ревизирано издание, 2009 г., [Доклада за добрите практики на SCEP, 2009 г.], с достъп на адрес: <http://scep.sitespirit.nl/images/18/219.pdf> на 5 март 2017 г.

Проучвания и доклади

Асоциация на директорите на детските служби, *Ръководство за оценка на възрастта, Ръководство за подпомагане на социалните работници и техните ръководители при извършването на оценки на възрастта в Англия*, 2015 г., достъпно на адрес: http://adcs.org.uk/assets/documentation/Age_Assessment_Guidance_2015_Final.pdf на 1 март 2017 г.

Европейска служба за подкрепа в областта на убежището, *Практика за оценка на възрастта в Европа*, 2014 г. <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/EASO-Age-assessment-practice-in-Europe1.pdf> на 1 март 2017 г.

Европейски съвет на бежанците и изгнаниците, *Нарушаване на принципа за съмнението: Възрастова оценка на непридружени търсеци убежище деца*, База за информация за убежище, Правна информация № 52015, с достъп на адрес: <http://www.ecre.org/wp-content/uploads/2016/07/ECRE-AIDA-Detriment-of-the-doubt-age-assesment-of-unaccompanied-asylum-seeking-children-December-2015.pdf> на 1 март 2017 г.

Агенция на Европейския съюз за основните права, *Разделени, търсещи убежище деца в държавите членки на Европейския съюз - сравнителен доклад*, 2010 г. http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/1692-SEPAC-comparative-report_EN.pdf на 5 март 2017 г.

Лансдаун, Герисън, *Развиващите се възможности на детето*, Innocenti Insight, Детски фонд на Обединените нации, Център за изследвания Innocenti, Save the Children - Швеция, 2005 г., с достъп на адрес: <https://www.unicef-irc.org/publications/pdf/evolving-eng.pdf> на 5 март 2017 г.

„Лекари на света“, *Възрастова оценка за непридружени малолетни, когато европейските държави отказват детството на децата*, 2015 г., с достъп на адрес: <https://mdmeuroblog.files.wordpress.com/2014/01/age-determination-def.pdf> на 1 март 2017 г.

Мон [Mougne], Кристин [Christine] и Аманда Грей [Amanda Gray], *Нов подход за оценка на възрастта на непридружени и разделени деца: текущи практики и предизвикателства в Обединеното кралство*, 2010 г. http://www.refugeelawinformation.org/sites/srlan/files/joomlaimages/Mougne_Gray_AgeDisput_einUK.pdf на 1 март 2017 г.

Програма "Разделени деца в Европа" *Позиция за оценка на възрастта в контекста на разделените деца в Европа*, 2012 г. <http://www.scepnetwork.org/images/16/163.pdf> на 1 март 2017 г.

Детски фонд на ООН, *Оценка на възрастта: Техническа бележка*, 2013 г., с достъп на адрес: <http://www.refworld.org/docid/5130659f2.html> на 1 март 2017 г.

Детски фонд на ООН, *Практики за оценка на възрастта: преглед на литературата и анотирана библиография*, 2011 г., с достъп на адрес: https://www.unicef.org/protection/Age_Assessment_Practices_2010.pdf на 1 март 2017 г.

Върховен комисариат на ООН за бежанците, Детски фонд на ООН, *Безопасни и здрави: какво могат да направят държавите, за да гарантират зачитането на най-добрите интереси на непридружените и разделените деца в Европа*, 2014 г., с достъп на адрес: <http://www.refworld.org/docid/5423da264.html> на 5 март 2017 г.

Програма "Разделени деца в Европа" *Преглед на действащите закони, политики и практики, свързани с възрастовата оценка в шестнадесет европейски държави*, 2011 г., с достъп на адрес: <http://www.scepnetwork.org/images/17/166.pdf> на 1 март 2017 г.